

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

RAPORT Z REALIZACJI

STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA
2030

w okresie od 1 stycznia 2023 do 31 grudnia 2024

Warszawa, sierpień 2026 r.

Spis treści

Wprowadzenie	4
1.1. Rodzaje gmin oraz obszary miejskie i wiejskie	5
1.2. Powierzchnia i ludność obszarów wiejskich w Polsce	9
2. Opis realizacji celu głównego SZRW RiR 2030 w latach 2023-2024.....	14
2.1. Uwarunkowania celu głównego SZRW RiR 2030 w latach 2023-2024.....	14
2.2. Ocena wskaźnikowa celu głównego SZRW RiR 2030 w latach 2023-2024.....	15
3. Opis realizacji I celu szczegółowego Wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego i odporności na kryzysy	20
3.1. Ocena wykonania realizacji celu szczegółowego I w latach 2023-2024	20
3.2. Ocena wskaźnikowa stanu realizacji celu szczegółowego I	21
4. Opis realizacji celu szczegółowego II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska	25
4.1. Ocena wykonania realizacji celu szczegółowego II w latach 2023-2024.....	25
4.2 Ocena wskaźnikowa stanu realizacji celu szczegółowego II	31
5. Opis realizacji celu szczegółowego III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	35
5.1 Ocena wykonania realizacji celu szczegółowego III w latach 2023-2024.....	35
5.2 Ocena wskaźnikowa stanu realizacji celu szczegółowego III.....	40
6. Informacja o realizacji wybranych działań i programów pomocowych MRiRW służących realizacji celów SZRW RiR 2030	44
Podsumowanie	56
Spis wykresów	59
Spis tabel	59
Spis map	60

Wykaz skrótów:

DOW - Delimitacja Obszarów Wiejskich

EFROW - Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

FEDR 2021-2027 – Fundusze Europejskie dla Rybactwa 2021-2027

FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego

FOM - Funkcjonalne Obszary Miejskie

GIJHARS - Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

GUS - Główny Urząd Statystyczny

IRWIR PAN - Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk

KPO - Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

LPW - Lokalne Partnerstwo Wodne

LULUCF - użytkowanie gruntów, zmiana użytkowania gruntów i leśnictwo

Mercosur - Wspólny Rynek Południa

MRiRW - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

MŚP - Mikro, Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

PFRON - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PGR - Państwowe gospodarstwo rolne

PO RYBY 2014-2020 - Program Operacyjny „Rybactwo i Morze” 2014-2020

PROW 2014-2020 - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

PS WPR 2023-2027 - Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

REGON - Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej

SZRWRiR 2030 - Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030

TERYT - Krajowy Rejestr Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju

UE - Unia Europejska

Wprowadzenie

Raport przedstawia wyniki realizacji *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* (SZRWRI 2030) od 1 stycznia 2023 roku do 31 grudnia 2024 roku.

W ocenie efektów realizacji SZRWRI 2030 posłużono się zestawem wskaźników określonych w strategii, do których włączone zostały również wskaźniki średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. *Strategii na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, powiązane z celami SZRWRI 2030.

W raporcie zostały wykorzystane dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w tym m.in. pochodzące z Systemu STRATEG, który jest publicznie dostępnym, aktualizowanym przynajmniej raz na kwartał, systemem GUS wspierającym proces monitorowania rozwoju. System pełni funkcję zbioru wskaźników pochodzących z różnych strategii m.in. z unijnej strategii Europa 2020 oraz z krajowej Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a także z 8 zintegrowanych strategii dotyczących: innowacyjności i efektywności gospodarki, transportu, bezpieczeństwa energetycznego i środowiska, rozwoju regionalnego, kapitału ludzkiego, kapitału społecznego, zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa. W systemie znajdują się wskaźniki z ponadregionalnych i wojewódzkich strategii, Umowy Partnerstwa, Krajowych i Regionalnych Programów realizujących umowę partnerstwa w zakresie polityki spójności, a także *Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych*.¹

Raport uwzględnia również szerszy kontekst wynikający ze zmian zachodzących w Polsce i przemian o zasięgu globalnym. W dokumencie zostały zaprezentowane wyniki analiz wielopłaszczyznowych dotyczących wymiaru społecznego, gospodarczego, środowiskowego i przestrzennego tych zmian.

---

¹ Główny Urząd Statystyczny, *O systemie STRATEG*, <https://strateg.stat.gov.pl/#/o-systemie>.

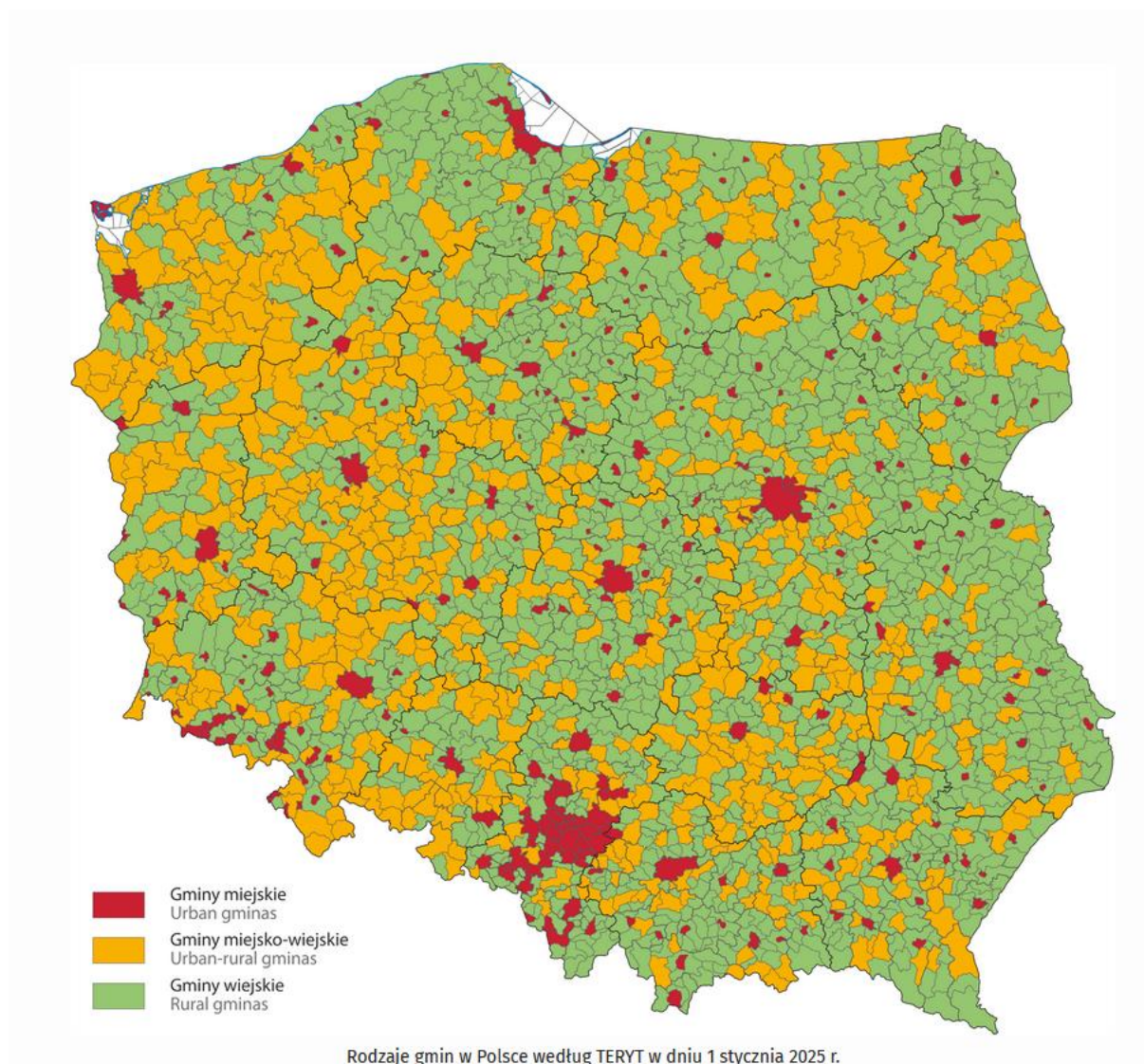
1.1. Rodzaje gmin oraz obszary miejskie i wiejskie

Rodzaje gmin i obszarów wiejskich w statystyce publicznej wyodrębnia się na podstawie podziału terytorialnego kraju przy użyciu identyfikatorów Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT).

Wyróżniane są trzy rodzaje gmin:

- gminy miejskie, których granice pokrywają się z granicą miasta tworzącego gminę (gminy miejskie mogą być miastami na prawach powiatu);
- gminy miejsko-wiejskie, w których skład wchodzi zarówno miasta w granicach administracyjnych, ale także obszary poza granicami miast;
- gminy wiejskie, które na swoim obszarze nie posiadają miast.

Mapa 1. Rodzaje gmin w Polsce według TERYT (2025 r.)

Źródło: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/rodzaje-gmin-oraz-obszary-miejskie-i-wiejskie/>

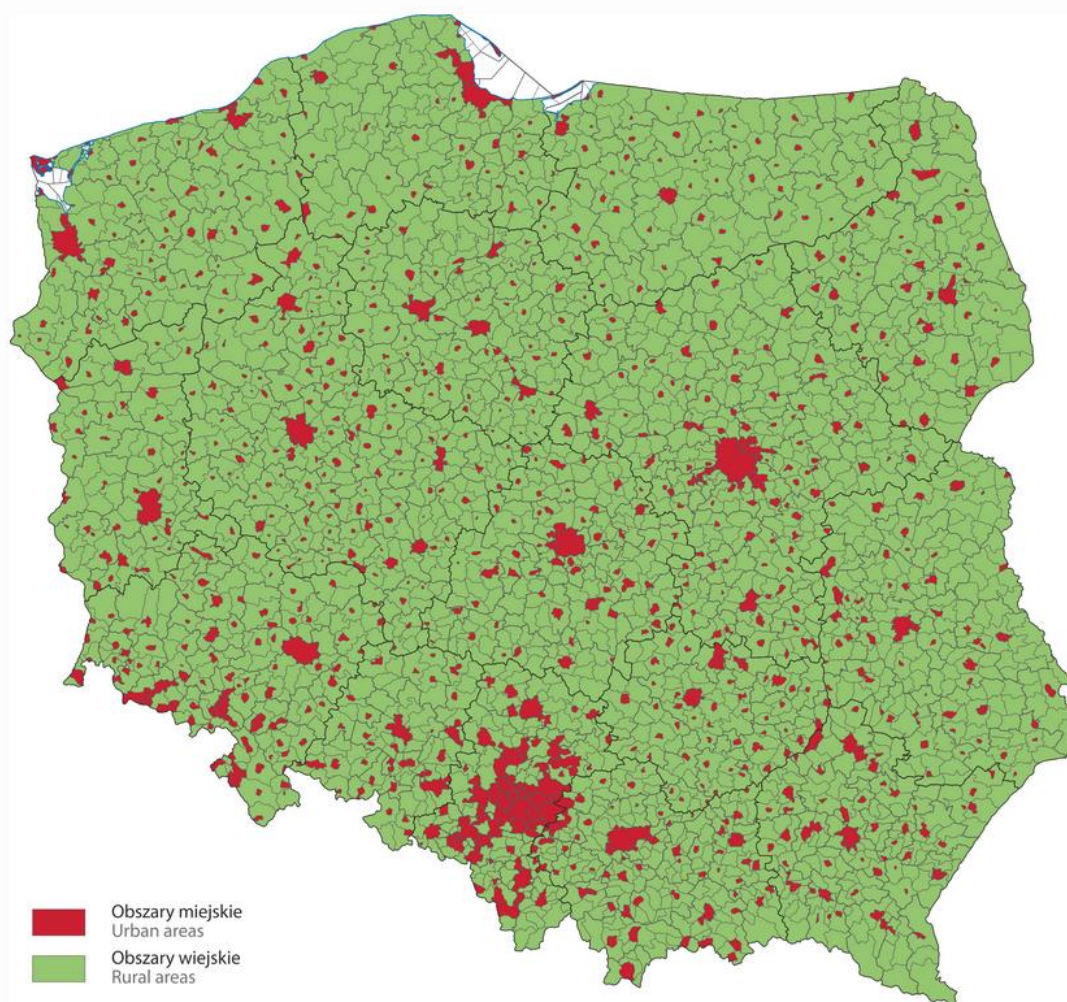

Statystyka publiczna wyróżnia dwa rodzaje obszarów:

- obszary miejskie (miasta) obejmujące tereny położone w granicach administracyjnych miast, czyli obszary gmin miejskich oraz miast w gminach miejsko-wiejskich;
- obszary wiejskie (wieś) obejmujące tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast, na które składają się na obszary gmin wiejskich i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich.

GUS aktualizuje co roku, w dniu 1 stycznia, liczbę gmin oraz zasięg obszarów miejskich i wiejskich w wyniku zmian w podziale administracyjnym Polski ogłaszanych rozporządzeniami Rady Ministrów dotyczącymi ustalenia granic gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta².

Mapa 2. Obszary miejskie i wiejskie wg TERYT (2025 r.)

Obszary miejskie i wiejskie w Polsce według TERYT w dniu 1 stycznia 2025 r.

² Główny Urząd Statystyczny, *Rodzaje gmin oraz obszary miejskie i wiejskie*, <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/rodzaje-gmin-oraz-obszary-miejskie-i-wiejskie/>

Źródło: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/rodzaje-gmin-oraz-obszary-miejskie-i-wiejskie/>

Delimitacja Obszarów Wiejskich (DOW) jest opracowana z wykorzystaniem typologii Funkcjonalnych Obszarów Miejskich (FOM), wprowadzonej Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2391 z dnia 12 grudnia 2017 r. W nowej delimitacji wyróżniono następujące grupy obszarów:

1. aglomeracyjne – obszary wiejskie znajdujące się w granicach FOM miast wojewódzkich lub w graniach FOM pozostałych miast, liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców:
  - a. aglomeracyjne dużej gęstości – spełniają jednocześnie warunki dla obszarów aglomeracyjnych oraz warunków gęstości zaludnienia większej od średniej gęstości zaludnienia dla Polski;
  - b. aglomeracyjne małej gęstości – spełniają jednocześnie warunki obszarów aglomeracyjnych oraz warunków gęstości zaludnienia równej lub mniejszej od średniej gęstości zaludnienia dla Polski.
2. Pozaaglomeracyjne – obszary wiejskie znajdujące się poza granicami FOM miast wojewódzkich lub poza granicami FOM pozostałych miast liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców:
  - a. pozaaglomeracyjne dużej gęstości — spełniają jednocześnie warunki dla obszarów pozaaglomeracyjnych oraz warunków gęstości zaludnienia większej od 1/3 gęstości zaludnienia dla Polski,
  - b. pozaaglomeracyjne małej gęstości — spełniają jednocześnie warunki dla obszarów pozaaglomeracyjnych oraz warunków gęstości zaludnienia równej lub mniejszej od 1/3 gęstości zaludnienia dla Polski.

Celem DOW jest zapewnienie jednolitej prezentacji wyników badań statystycznych statystyki publicznej, dotyczących obszarów wiejskich. Zastosowanie delimitacji umożliwi szczegółowe prezentowanie danych na temat obszarów wiejskich, z podkreśleniem ich różnorodności³.

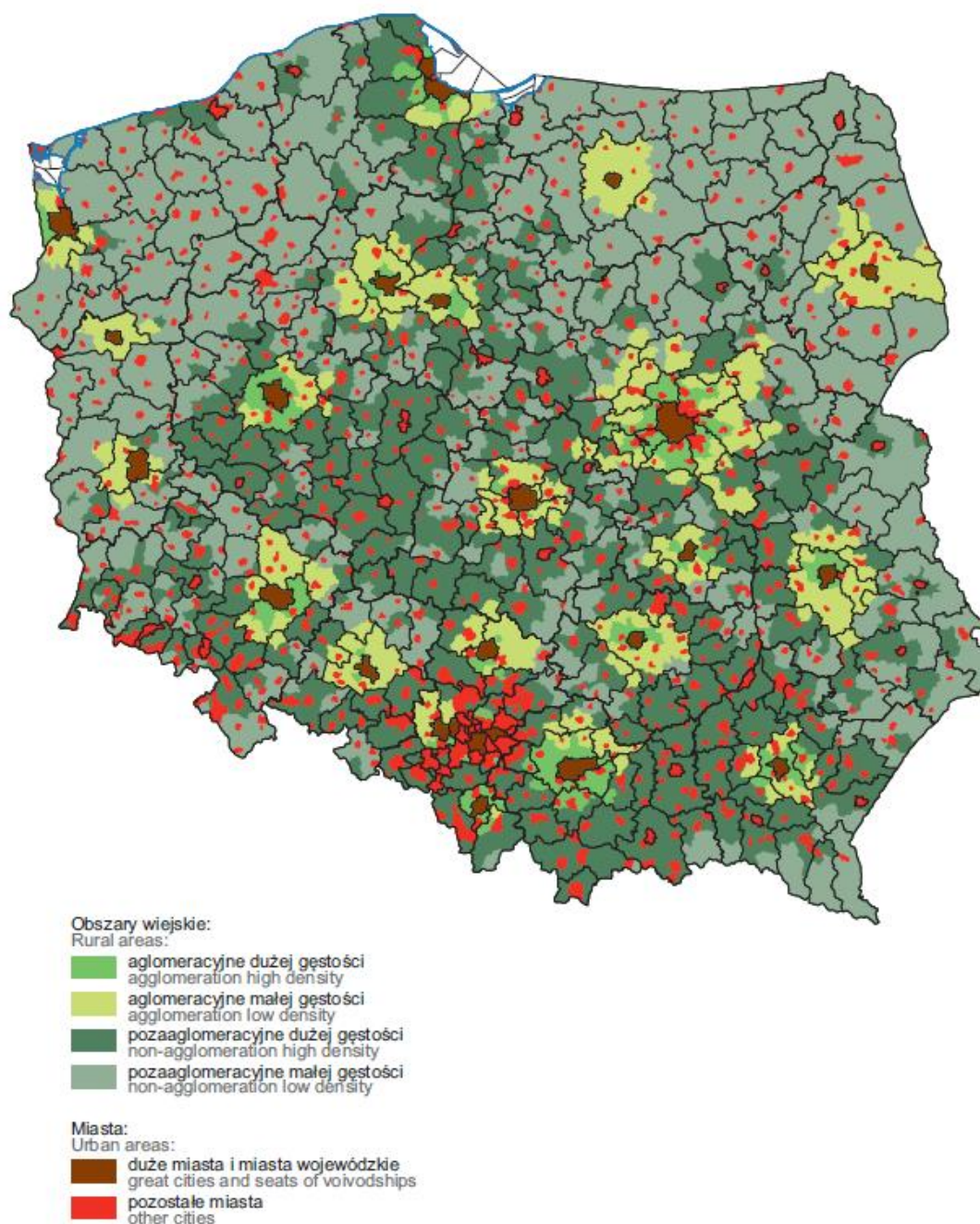
Obszary wiejskie pozaaglomeracyjne dużej gęstości koncentrują się pomiędzy liniami łączącymi miasta: Gdańsk, Lublin, Warszawa, Wrocław, Rzeszów i Poznań.

Obszary wiejskie pozaaglomeracyjne małej gęstości występują w północno-wschodniej i północno-zachodniej części kraju, przy wybranych granicach wojewódzkich, np. na północnym Mazowszu, pomiędzy województwem wielkopolskim i kujawsko-pomorskim, a także na terenach przygranicznych np. z Ukrainą lub Niemcami.

---

³ Główny Urząd Statystyczny, Rocznik Statystyczny Województw 2025, s. 220.

Mapa 3. Delimitacja obszarów wiejskich w 2024 r.

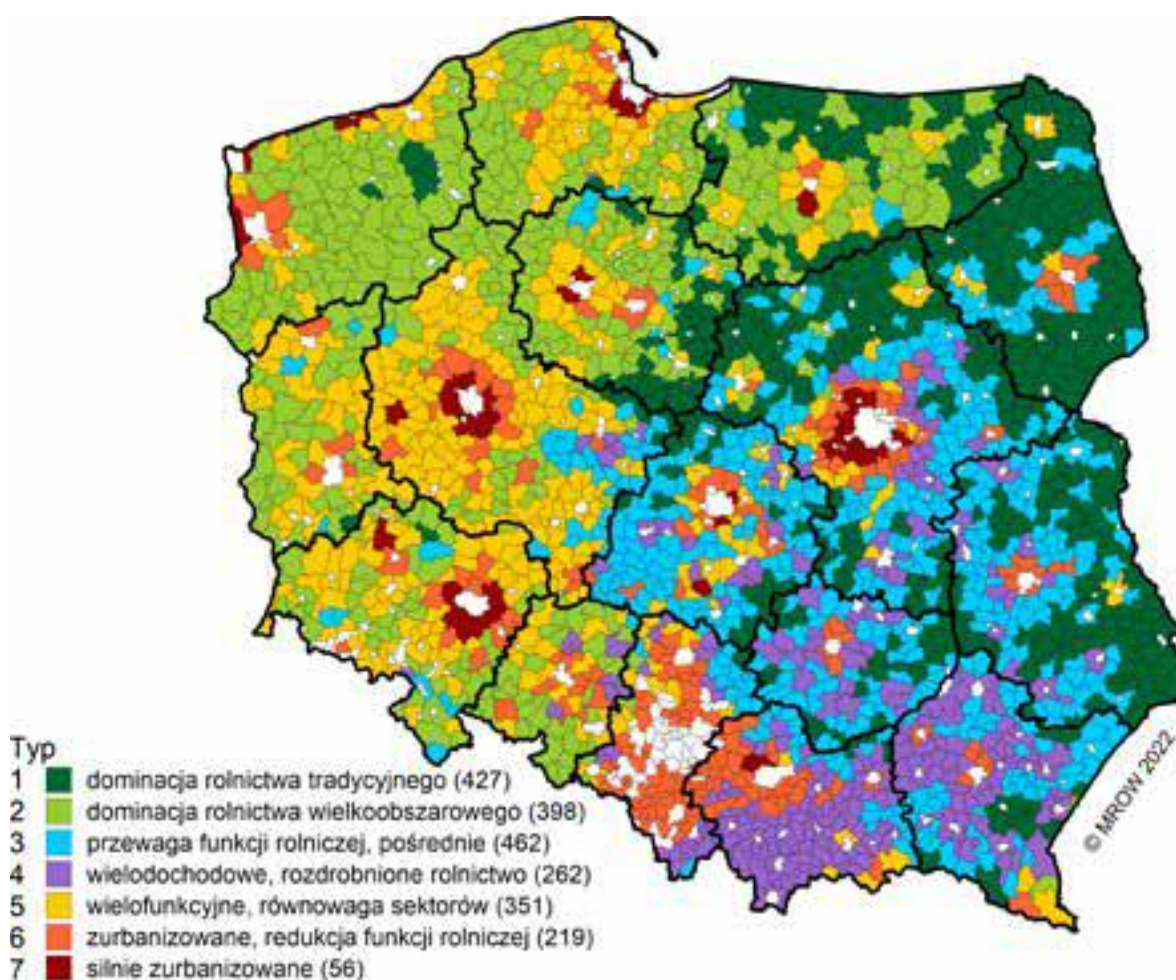
Źródło: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/delimitacja-obszarow-wiejskich-dow/>

Innym rodzajem typologii obszarów wiejskich jest typologia przygotowywana przez Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk (IRWIR PAN) w ramach wieloletniego projektu „Monitoring rozwoju obszarów wiejskich”. Procedurę typologiczną

instytut przeprowadził dla przyjętych 11 kluczowych składowych poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego: elementy warunków mieszkaniowych, spójność i zamożność społeczności lokalnej, aktywność społeczna, problematyka edukacyjna, rynek pracy, problematyka demograficzna, lokalne finanse publiczne, sektor pozarolniczy, sektor rolniczy, dezagrarnizacja lokalnej gospodarki i dostępność przestrzenna. Zmienne te stworzyły podstawę do zakwalifikowania gmin według podobieństwa morfologicznego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Mapa 4. Typologia strukturalna obszarów wiejskich

Źródło: Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, *Monitoring rozwoju obszarów wiejskich. Etap IV Dekada przemian społeczno-gospodarczych, 2023*, s. 229.

1.2. Powierzchnia i ludność obszarów wiejskich w Polsce

Powierzchnia geodezyjna kraju wg stanu na 1 stycznia 2024 r. wynosi 31,39 mln ha, z czego 60,96 % to grunty rolne, 30,33% to grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, 2,51 % to grunty pod wodami, 5,91 % to grunty zabudowane i zurbanizowane. Ponad połowę (52,61%) całej powierzchni gruntów rolnych Polski zajmują tereny sześci

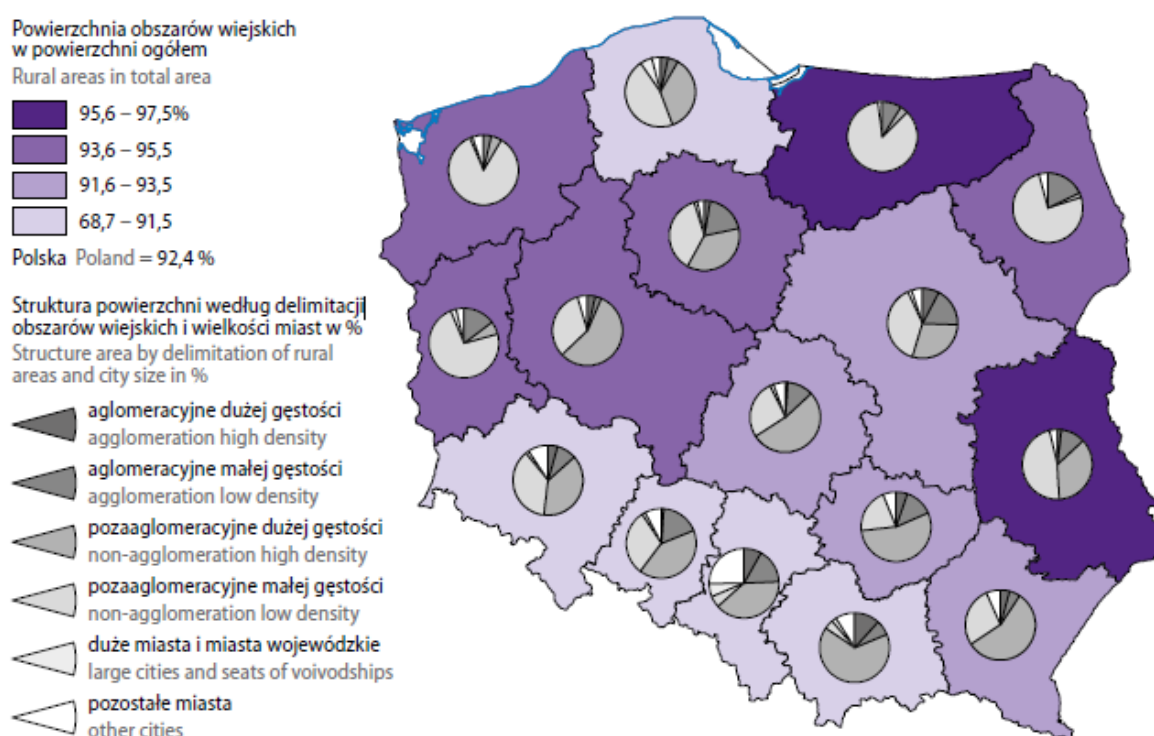
województw (mazowieckiego, lubelskiego, wielkopolskiego, warmińsko-mazurskiego, łódzkiego i podlaskiego)⁴.

W trzynastu województwach powierzchnia obszarów wiejskich wynosi więcej niż 90% całkowitej powierzchni województwa. Są to w zdecydowanej większości obszary wiejskie pozaaglomeracyjne, tj. znajdujące się poza granicami FOM miast wojewódzkich lub poza granicami obszarów FOM pozostałych miast liczących co najmniej 150 tys. mieszkańców.

Najwyższy udział obszarów wiejskich zaobserwowano w powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego (97,5%), następnie województwa dolnośląskiego i małopolskiego (odpowiednio 89,0% i 88,8%). Z kolei najniższą wartość wskaźnik ten przyjął w województwie śląskim, tj. 68,7%.

W województwie lubuskim, podlaskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim obszary wiejskie w zdecydowanej większości należą do pozaaglomeracyjnych obszarów o gęstości zaludnienia równej lub mniejszej od 1/3 gęstości zaludnienia dla Polski. Największy odsetek pozaaglomeracyjnych obszarów wiejskich o dużej gęstości zaludnienia występuje w województwach małopolskim, wielkopolskim, podkarpackim, świętokrzyskim i łódzkim.

Mapa 5. Udział powierzchni obszarów wiejskich w Polsce wg typów i województw w 2024 r.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Obszary wiejskie w Polsce w 2024 r.*, s. 28.

⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Statystyczny Województw 2025*, tabl. 2, str. 10 na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. 40,5% (15,21 mln osób) ludności Polski to ludność obszarów wiejskich. Liczba mieszkańców wsi zmniejszyła się o 46,8 tys. w stosunku do 2023 roku. Mieszkańcy obszarów wiejskich najczęściej zamieszkują na terenach wiejskich poza granicami FOM wojewódzkich lub poza granicami FOM liczących, co najmniej 150 tysięcy mieszkańców (obszary pozaaglomeracyjne). Największy odsetek mieszkańców obszarów wiejskich zamieszkujących obszary wiejskie aglomeracyjne dużej gęstości (tj. gęstości zaludnienia większej od średniej gęstości zaludnienia dla Polski) występuje w województwie mazowieckim, pomorskim, małopolskim, podkarpackim, wielkopolskim i świętokrzyskim.

Wykres 1. Struktura ludności w Polsce wg miejsc zamieszkania i województw w 2024 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2025, Główny Urząd Statystyczny, s. 27.

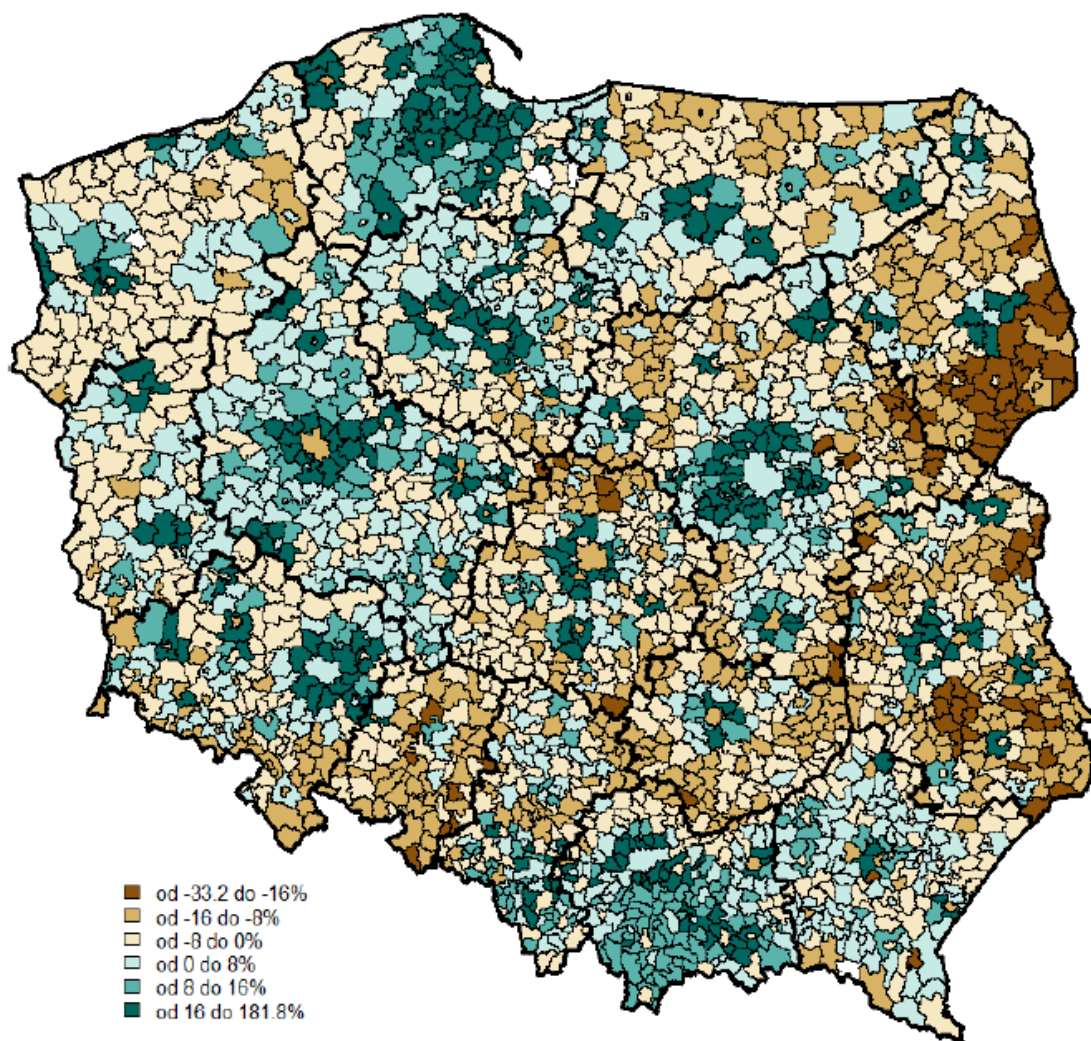
Ludność wiejska w 2024 r. największy udział w ludności ogółem miała w województwach: podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim, małopolskim, opolskim i wielkopolskim, a najmniejszy w województwach: śląskim, zachodniopomorskim, dolnośląskim, mazowieckim i lubuskim.

W latach 2000-2019 odnotowano wzrost liczby ludności w 1048 gminach, które łącznie zyskały 1,8 mln mieszkańców. 115 gmin zwiększyło zasób demograficzny o co najmniej 30%, z czego 13 o ponad 100%. Natomiast depopulacja została odnotowana w 1425

gminach, które łącznie utraciły 1,6 mln mieszkańców. 103 gminy utraciły co najmniej 15% mieszkańców, a 29 co najmniej 20%⁵.

Mapa 6. Zmiana liczby ludności wg gmin w latach 2000 – 2019 (w %)

Źródło: *Strategia Demograficzna 2040*.

Największy spadek przyrostu naturalnego na obszarach wiejskich ogółem odnotowano w 2023 r. w województwie lubelskim (-5247), mazowieckim (-4464) i łódzkim (-4193). W przeliczeniu na 1000 ludności największe spadki w przyroście naturalnym w 2021 r. na obszarach wiejskich odnotowano w województwach podlaskim, lubelskim, świętokrzyskim i łódzkim. Zjawisko to obserwuje się głównie na pozaaglomeracyjnych obszarach wiejskich o małej gęstości zaludnienia.

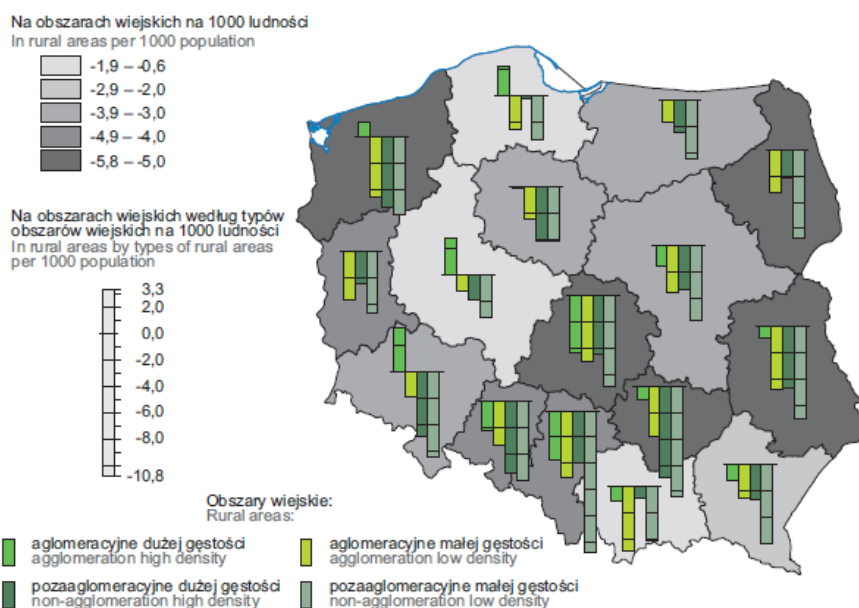
Ujemny przyrost naturalny w 2021 r. nie dotknął obszarów wiejskich w województwie pomorskim ogółem oraz obszarów wiejskich aglomeracyjnych o dużej gęstości w

⁵ Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, *Strategia Demograficzna 2040*, Warszawa 2021, s.43.

województwie dolnośląskim, zachodniopomorskim, wielkopolskim i kujawsko-pomorskim.

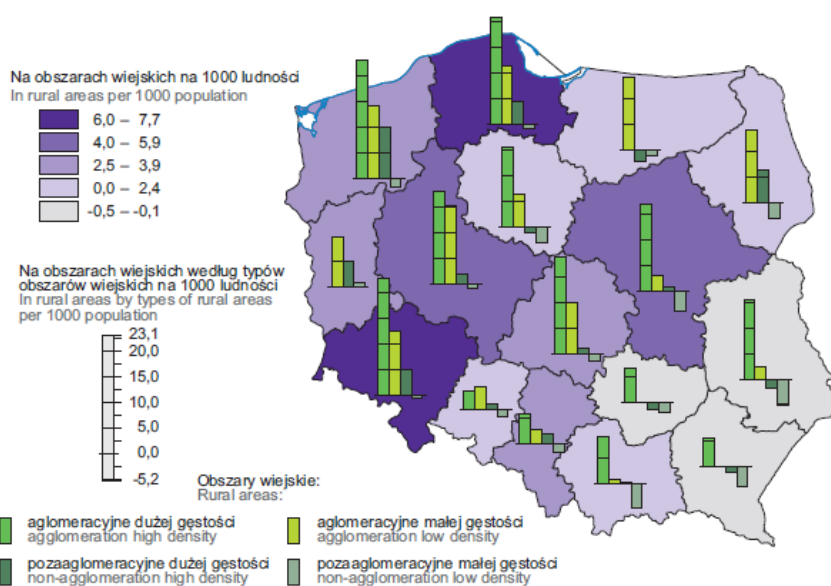
Mapa 7. Przyrost naturalny ludności na obszarach wiejskich wg województw w 2024 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2025, Główny Urząd Statystyczny, s. 35.

W 2024 r. znacznie większy odpływ ludności zaobserwowano z miast (257 503), niż ze wsi (172 759). Napływ ludności w 2024 r. był praktycznie identyczny na wsi (215 184) i w miastach (215 078). W efekcie saldo migracji w miastach było ujemne (- 42 425), a na wsiach dodatnie (42 425).

Mapa 8. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na obszarach wiejskich wg województw w 2024 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw 2025, Główny Urząd Statystyczny, s. 41.

2. Opis realizacji celu głównego SZRW RiR 2030 w latach 2023-2024

2.1. Uwarunkowania celu głównego SZRW RiR 2030 w latach 2023-2024

Pandemia COVID-19 oraz agresja rosyjska na Ukrainę negatywnie wpłynęły na sektor rolno-spożywczy oraz wprowadziły realne zagrożenie dla bezpieczeństwa i stabilności w Europie i na świecie. Skutkowało to gwałtownym wzrostem cen nawozów i energii, a także cen towarów rolnych. Wojna w Ukrainie dodatkowo zakłóciła bezpieczeństwo dostaw i kierunki eksportu żywności.

Okoliczności te stały się bezpośrednią przyczyną aktualizacji SZRW RiR 2030.

11 listopada 2023 r. weszła w życie uchwała nr 193 Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030”.

W celu realizacji wizji polskiej wsi i polskiego rolnictwa w perspektywie 2030 r. został zaktualizowany cel SZRW RiR 2030, którym obecnie jest „wielofunkcyjny rozwój gospodarczy wsi zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe kraju i zwiększenie wartości dodanej z rolnictwa oraz trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego”.

Działania SZRW RiR 2030 są finansowane z krajowych i zewnętrznych środków publicznych, do których należą m.in. środki pochodzące z budżetu UE (w tym m.in. Wspólnej Polityki Rolnej, polityki spójności, Wspólnej Polityki Rybołówstwa i programu „Horyzont Europa”). Wsparciem dla finansowania z poziomu kraju są środki rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego i środki prywatne.

Działania przewidziane w SZRW RiR 2030 koncentrują się wokół trzech celów:

- I. wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego i odporności na kryzysy;
- II. poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska;
- III. rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa

oraz trzech głównych obszarów wpływających na realizację ww. celów strategii:

- sprawne zarządzanie rozwojem;
- stabilne finansowanie rozwoju;
- trwała zdolność kreacji i uczenia się.

Na potrzeby realizacji ww. celów zaprojektowanych zostało ok. 260 działań, w których przewidziano m.in.:

- dalszą modernizację gospodarstw rolnych i rybackich (uwzględniając efektywność wspieranych rozwiązań), w tym m.in. inwestycje ułatwiające produkcję w warunkach zwiększającego się ryzyka wynikającego z niekorzystnych zjawisk pogodowych powodujących straty w produkcji rolnej;
- wprowadzenie kompleksowych rozwiązań z zakresu zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych i sektorze rolno-spożywczym;
- wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolno-spożywczych, w tym lokalnego przetwórstwa;
- opracowanie i udoskonalanie przez zaplecze naukowo-badawcze nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych;
- aktywny udział w kształtowaniu WPR po 2027 r.;
- rozwój infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym i lokalnym (zwłaszcza w obszarze transportu drogowego i kolejowego oraz w ograniczonym zakresie wodnego-śródlądowego) włączającej obszary o słabej dostępności (m.in. obszary wiejskie, przygraniczne i peryferyjne) w procesy gospodarcze i rozwojowe;
- stymulowanie rozwoju alternatywnych, bezemisyjnych źródeł ciepła (m.in. taniego ogrzewania elektrycznego), co przyczyni się do obniżenia niskiej emisji, w szczególności na terenach słabiej zurbanizowanych;
- tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy dla kobiet, także przez możliwość elastycznych form i sposobów świadczenia pracy, przeciwdziałanie dyskryminacji w zatrudnieniu, zachęty do dłuższej aktywności na rynku pracy, promocję aktywności rodzinnej, zawodowej i społecznej seniorów (np. opieka nad wnukami, wolontariat seniorów, pomoc sąsiedzka).

Cel główny i cele szczegółowe SZRW RiR 2030 są ściśle powiązane z celami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

2.2. Ocena wskaźnikowa celu głównego SZRW RiR 2030 w latach 2023-2024

Celem głównym SZRW RiR 2030 jest „wielofunkcyjny rozwój gospodarczy wsi zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe kraju i zwiększenie wartości dodanej z rolnictwa oraz trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu

środowiska naturalnego”. W aktualizacji SZRW RiR 2030⁶ przyjęto trzy kluczowe wskaźniki przedstawiające stopień realizacji celu głównego Strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030). Przyjęte wskaźniki mają na celu (na podstawie danych statystyki publicznej) w sposób jak najbardziej adekwatny oraz dostępny monitorować założone do osiągnięcia cele zawarte w SZRW RiR 2030.

Pierwszy wskaźnik „Relacja przeciętnych rocznych dochodów do dyspozycji netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wsi do miasta” jest w trakcie realizacji a osiągnięcie docelowej wartości w 2030 r. nie wydaje się zagrożone. W przypadku wskaźnika „Udział osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa na obszarach wiejskich w ogólnej liczbie ludności na obszarach wiejskich” w stosunku do roku 2022 odnotowano wzrost o 1,8 p.p., co jest niepokojącą zmianą, ponieważ od 2018 roku obserwowano stopniowy spadek udziału. Natomiast osiągnięcie zakładanej wartości ostatniego - trzeciego wskaźnika pn. „Udział produktów przetworzonych w eksporcie produktów przemysłu rolno-spożywczego” – jest zagrożone z uwagi na brak oczekiwanych zmian jego wartości. W stosunku do roku 2022 spadł o 0,5 p.p., wcześniej utrzymując niewielką tendencję wzrostową od 2021 r.

Tabela 1. Wskaźniki kluczowe przedstawiające stopień realizacji celu głównego Strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030)

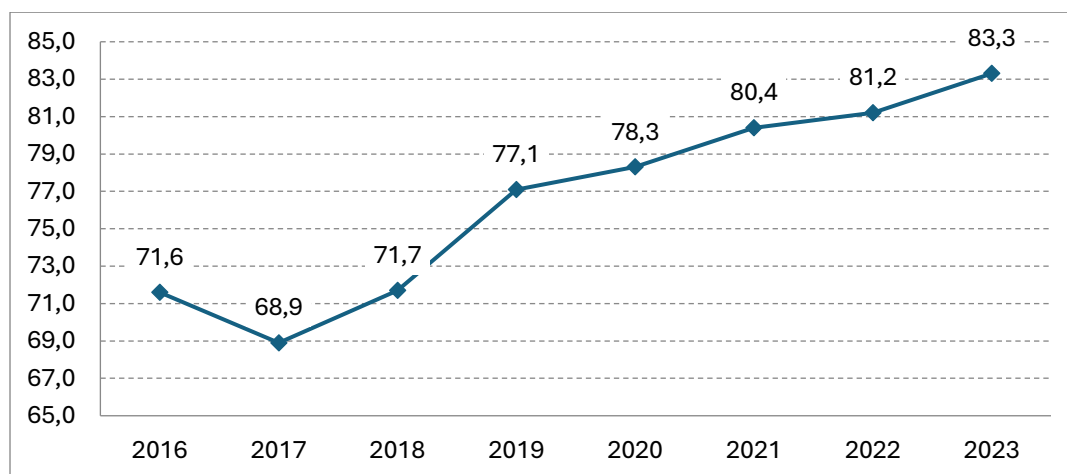
Wskaźnik	Wartość bazowa (rok bazowy)	Planowana 2020 wartość pośrednia	Planowa 2030 wartość docelowa	Stan realizacji w połowie 2025 r.
Cel główny: Wielofunkcyjny rozwój gospodarczy wsi zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe kraju i zwiększenie wartości dodanej z rolnictwa oraz trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego				
Relacja przeciętnych rocznych dochodów do dyspozycji netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wsi do miasta [%]	81,2 (2022)	72,0	85,0	Cel w realizacji 83,3 (2023)
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym na wsi [%]	17,9 (2022)	18,0	12,0	Cel zagrożony 19,7 (2023)
Udział produktów przetworzonych w eksporcie produktów przemysłu rolno-spożywczego [%]	81,41 (2022)	85,00	88,00	Cel w realizacji 80,94 (2023)

⁶ Uchwała nr 193 Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (M.P. poz. 1214) <https://monitorpolski.gov.pl/MP/2023/1214>

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWRIr 2030.

Wykres 2. Relacja przeciętnych rocznych dochodów do dyspozycji netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wsi do miasta

Relacja przeciętnych rocznych dochodów do dyspozycji netto na jedną osobę w gospodarstwie domowym na wsi do miasta powoli, systematycznie rośnie od 2017 r., co oznacza, że zmniejsza się dystans ekonomiczny między osobami mieszkającymi na wsi i w mieście. Wartość docelowa tego wskaźnika wynosi 85%⁷. Poprzednia wartość docelowa (75%) została osiągnięta już w 2019 r. (77,1%). Pomimo niekorzystnej sytuacji geopolitycznej wskaźnik ten nadal zachowuje tendencję wzrostową.

Do 2022 r. systematycznie spadał również odsetek osób na wsi zagrożonych ubóstwem relatywnym. Pod koniec 2022 r. wartość tego wskaźnika (17,9%) była nieznacznie mniejsza od zakładanej wartości pośredniej na koniec 2020 r. wynoszącej 18%. Według danych za 2023 r. nastąpił wzrost tego wskaźnika o 3,4 p.p. jest to niepokojąca zmiana, która dotyczy w większym stopniu mieszkańców wsi (57,2%) niż miast (38,3%)⁸. Należy zauważyć, że zagrożenie niedostatkiem zmienia się wraz z klasą miejscowości zamieszkania. Dane GUS za 2024 r.⁹ wskazują, że wśród mieszkańców wsi odnotowano relatywnie dużą różnicę w zasięgach sfery niedostatku. Zasięg zagrożenia niedostatkiem wśród mieszkańców aglomeracyjnych obszarów wiejskich był niższy (44,4%) niż wśród mieszkańców pozaaglomeracyjnych obszarów wiejskich (55,5%).

Podobna prawidłowość dotyczy ubóstwa skrajnego, którego częściej doświadczano na pozaaglomeracyjnych obszarach wiejskich (10,2%) niż aglomeracyjnych obszarach wiejskich (4,3%)¹⁰.

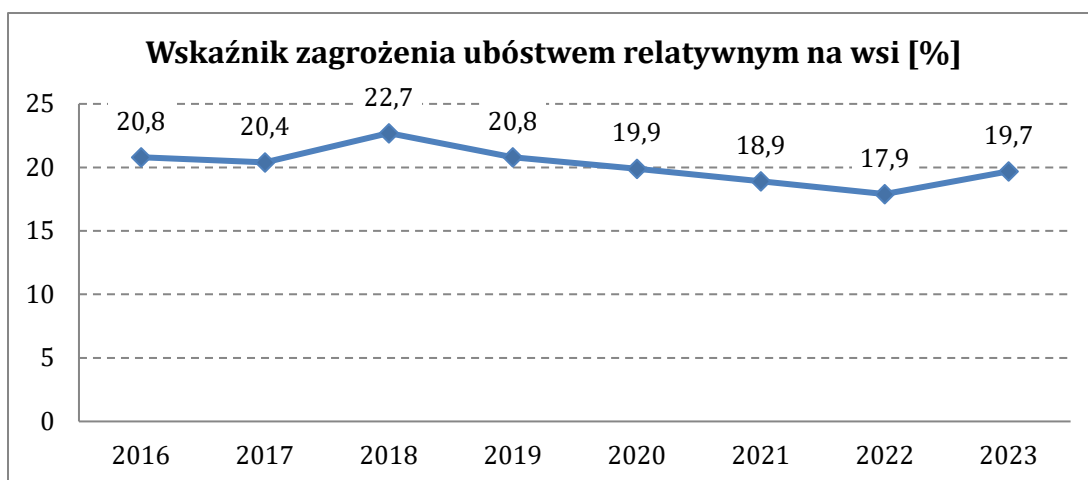
Wykres 3. Udział osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa na obszarach wiejskich w ogólnej liczbie ludności na obszarach wiejskich

⁷ W wyniku aktualizacji SZRWRIr 2030 r. w 2023 r. wartość wskaźnika w 2030 r. została zwiększona z 75% do 85%

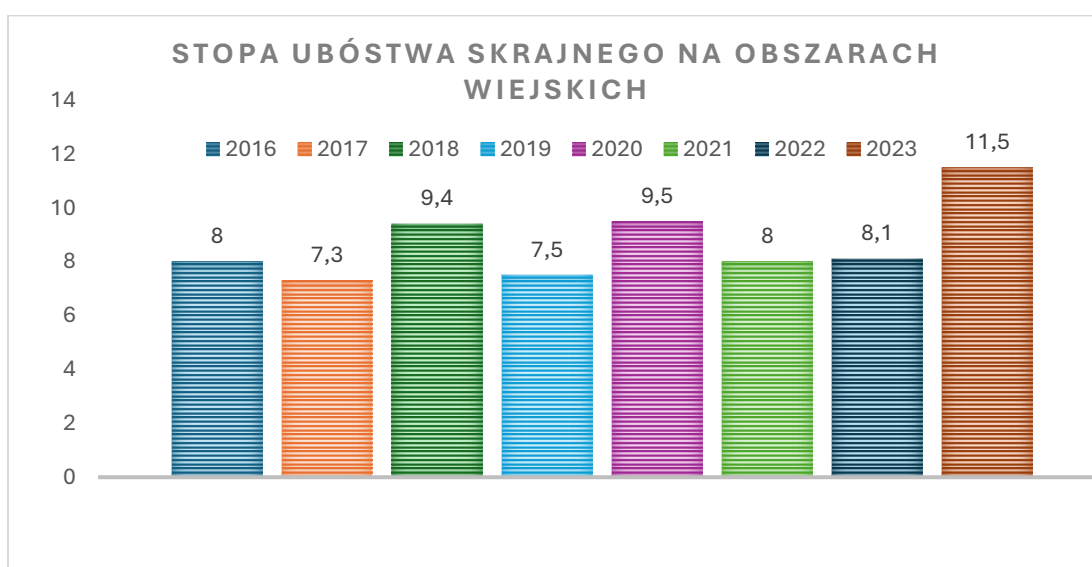
⁸ Główny Urząd Statystyczny, *Zasięg zagrożenia ubóstwem ekonomicznym w Polsce w 2023 r.*, Warszawa 2024, s.7-9

⁹ Główny Urząd Statystyczny, *Zasięg zagrożenia ubóstwem ekonomicznym w Polsce w 2024 r.*, Warszawa 2025, s. 11.

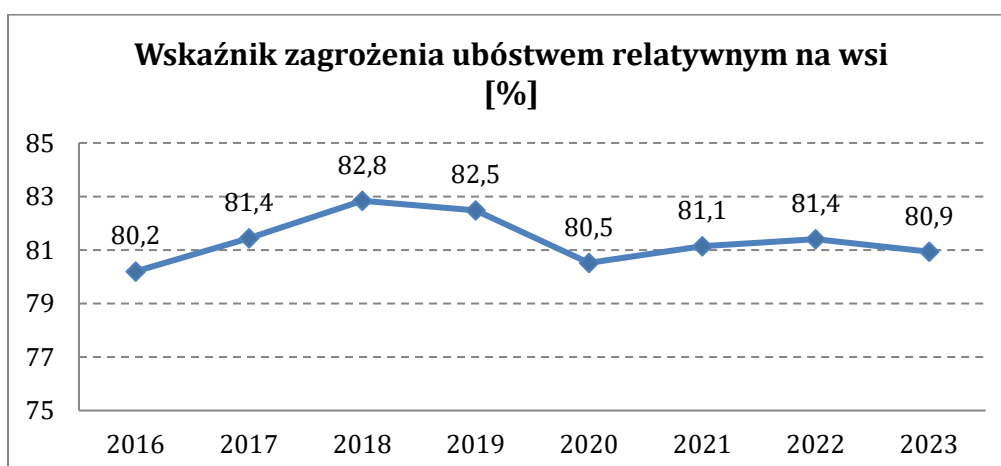
¹⁰ Tamże, s. 8.

Wykres 4. Wartość stopy ubóstwa skrajnego na obszarach wiejskich

Wykres 5. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym na wsi [%]

Trzecim wskaźnikiem mierzącym stopień osiągnięcia celu głównego SZRWiR 2030 jest procentowa wartość udziału produktów przetworzonych w eksporcie produktów

przemysłu rolno-spożywczego, który na koniec 2023 roku osiągnął wartość 80,9%, co oznacza spadek o 0,5 punktu procentowego w stosunku do 2022 r. i jest niemal równy wartości z 2020 roku. Zauważalny trend powolnego wzrostu tego wskaźnika od 2021 r. został odwrócony na koniec 2023 r.

3. Opis realizacji I celu szczegółowego Wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego i odporności na kryzysy

3.1. Ocena wykonania realizacji celu szczegółowego I w latach 2023-2024

Lata 2023-2024 były niezwykle trudne dla rolnictwa i całej branży rolniczej. Kryzys wywołany wojną w Ukrainie, w tym napływ towarów z Ukrainy, spowodował zmiany na rynku dostaw i zdestabilizował ceny towarów na rynku rolnym.

W raportowanym okresie nie zmienił się w zasadniczy sposób efekt wytwórczy sektora rolnego w postaci produkcji globalnej, liczonej w cenach stałych, która w 2023 r. spadła o 1,2%. Utrzymała się tendencja wzrostowa eksportu rolno-spożywczego. W kategorii żywność i zwierzęta żywe eksport zwiększył się z 151,2 mln zł w 2022 r. do 158 mln zł, czyli o 4,3% (6,8 mln zł)¹¹.

Wzrost wartości eksportu z Polski towarów rolno-spożywczych w 2023 r. wynikał z wysokich cen transakcyjnych na rynku unijnym i światowym oraz popytu na konkurencyjne cenowo i jakościowo produkty. Do wzrostu eksportu przyczyniały się również działania przemysłu rolno-spożywczego w kierunku doskonalenia jakości eksportowanych surowców i produktów oraz zróżnicowania rynków zbytu.

W 2024 r. wpływy uzyskane z eksportu towarów rolno-spożywczych z Polski wzrosły w porównaniu z rokiem 2023 o 2,7%, osiągając poziom 53,5 mld euro. Wzrost wartości sprzedaży towarów rolno-spożywczych odnotowano zarówno w eksporcie do krajów Unii Europejskiej, jak i na rynki pozaunijne¹².

W strukturze towarowej polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych w 2024 r. dominowało mięso, przetwory mięsne i żywiec (20% udziału w wartości, 10,8 mld euro). Kolejne pozycje w eksporcie pod względem wartości zajmowały: ziarno zbóż i przetwory (6,5 mld EUR, 12%), tytoń i wyroby tytoniowe (5,6 mld EUR, 10%), cukier i wyroby cukiernicze (4,5 mld EUR, 8%), produkty mleczne (3,5 mld EUR, 7%), ryby i przetwory (3,1 mld EUR, 6%) oraz warzywa i przetwory (2,7 mld EUR, 5%)¹³.

W 2024 r. import produktów wyniósł 35,6 mld euro i był wyższy o 6,7% niż w roku 2023. Wzrostowi importu sprzyjała aprecjacja waluty krajowej w 2024 r. w stosunku do 2023 r. Szybki wzrost eksportu w stosunku do importu przyczynił się do pozytywnego salda

---

¹¹ Tamże, s. 540.

¹² Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Wyniki polskiego handlu towarami rolno-spożywczymi w 2024 r., s. 1 (12.03.2025)

¹³ Tamże, s.1

handlu zagranicznego, jednak nieco niższego (o 4,4%) w porównaniu do ubiegłego roku. Wzrost wartości importu był wynikiem rosnących cen transakcyjnych prowadzanych surowców¹⁴.

W 2024 r. do Polski przywożono głównie: mięso, przetwory i żywiec (3,8 mld EUR, wzrost o 0,5% w stosunku do 2023 r.), owoce i przetwory (3,3 mld EUR, wzrost o 13%), ryby i przetwory (3,2 mld EUR, wzrost o 1%), kawę, herbatę i kakao (3 mld EUR, wzrost o 50% r/r) oraz nasiona roślin oleistych i tłuszcze roślinne (2,4 mld EUR, wzrost o 1%)¹⁵.

3.2. Ocena wskaźnikowa stanu realizacji celu szczegółowego I

W ramach celu szczegółowego I „Wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego i odporności na kryzysy” zdefiniowano 6 wskaźników kluczowych monitorujących realizację Strategii

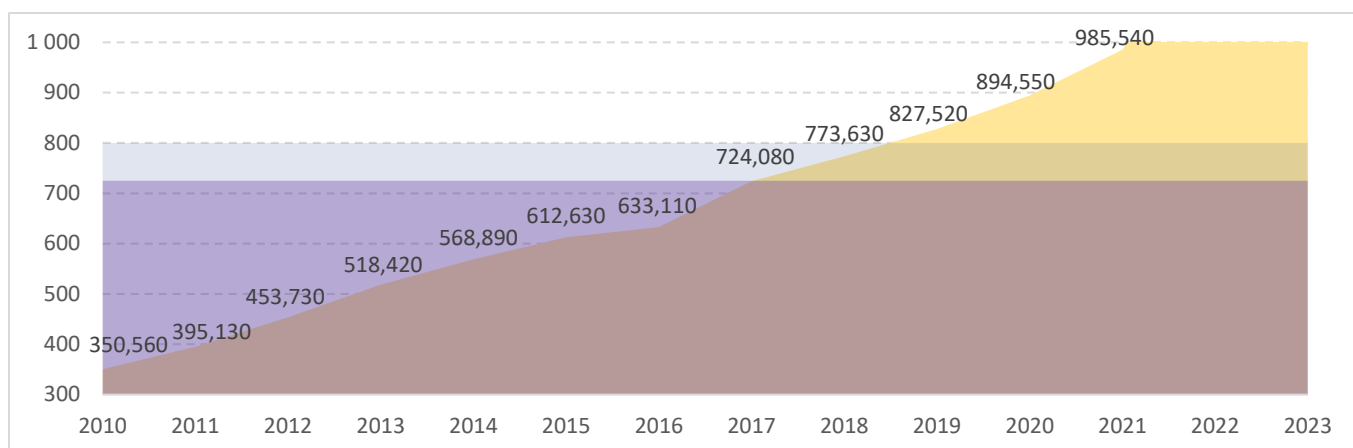
Tabela 2. Wskaźniki odnoszące się do celu szczegółowego I SZRWRiR 2030

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok bazowy)	Planowana 2020 wartość pośrednia	Planowa 2030 wartość docelowa	Stan realizacji w połowie 2025 r.
Cel szczegółowy I: Wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego i odporności na kryzysy. Wskaźniki kluczowe monitorujące realizację Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa				
Powierzchnia użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze rolnej [ha]	14 754 858 (2020)	Nie mniej niż 14 mln ha	Nie mniej niż 14 mln ha	Cel zrealizowany i niezagrożony 14 580 384 (2023)
Wartość eksportu artykułów rolno-spożywczych w przeliczeniu na 1 mieszkańca [euro]	894,55 (2020)	725,00	800,00	Cel zrealizowany i niezagrożony 1382,28 (2023)
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym [ha]	11,10 (2020)	12,00	17,00	Cel w realizacji 11,94 (2023)
Udział gospodarstw indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha prowadzonych przez osobę do 40 roku życia w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha [%]	25,30 (2020)	21,00	25,00	Główny Urząd Statystyczny opublikuje dane w listopadzie 2025 r. b.d.

¹⁴ Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, *Analiza handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi w 2024 r. w podziale na główne grupy towarowe ze szczególnym uwzględnieniem eksportu z Polski*, Warszawa 2025, s. 3-4.

¹⁵ Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, *Wyniki polskiego handlu towarami rolno-spożywczymi w 2024 r.*, s. 4 (12.03.2025)

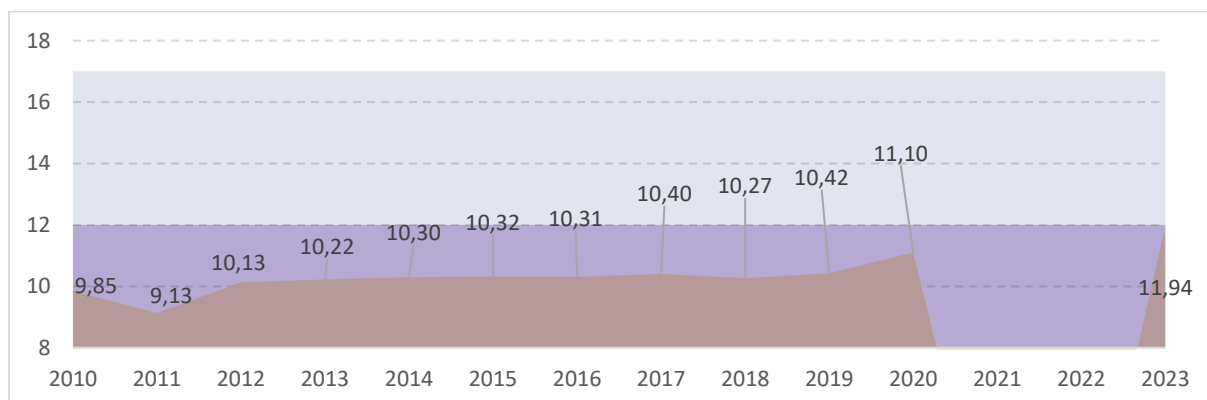

Źródło: dane GUS, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Zbyt powolne tempo (względem oczekiwanych) notuje się natomiast w odniesieniu do powierzchni gospodarstw rolnych. Zgodnie z założeniami, do 2020 r. średnia powierzchnia użytków rolnych¹⁷ w gospodarstwie rolnym miała wynieść 12 ha, podczas gdy faktycznie wyniosła 11,94 ha. Dane z ostatnich 10 lat pokazują, że przemiany struktury agrarnej w Polsce mimo pozytywnego kierunku, zachodzą zbyt wolno.

Wykres 8. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym¹⁸ [ha] w latach 2010-2020

Źródło: dane GUS, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Obserwowany trend wzrostu liczby gospodarstw rolnych prowadzonych przez młodych rolników znajduje swoje odzwierciedlenie we wzroście wskaźnika „Udział gospodarstw indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha prowadzonych przez osobę do 40 roku życia w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha [%]”.

¹⁷ Użytki rolne to grunty orne, ogrody przydomowe, uprawy trwałe, w tym sady, łąki i pastwiska oraz pozostałe użytki. Gospodarstwa rolne nie obejmują posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali.

¹⁸ Iloraz powierzchni użytków rolnych i gospodarstw rolnych wyrażony w hektarach

Wskaźnik ten przekroczył wartość pośrednią i z dużym prawdopodobieństwem osiągnie docelową wartość wskaźnika.

Ze względu na znacznie wolniejsze tempo wzrostu dochodów z działalności rolniczej względem dochodów z innych rodzajów działalności gospodarczej od 2017 roku obserwuje się tendencję spadkową w zakresie relacji przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwie domowym otrzymywanego z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie do dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwie domowym otrzymywanego z pracy na własny rachunek.

Sytuację dodatkowo utrudnia niekorzystna sytuacja demograficzna w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, gdzie nadal dominuje tradycyjny model rolnictwa oraz starzejąca się populacja rolników, o czym świadczy chociażby liczba świadczeniobiorców emerytur KRUS na 100 osób w wieku produkcyjnym.

4. Opis realizacji celu szczegółowego II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska

4.1. Ocena wykonania realizacji celu szczegółowego II w latach 2023-2024

Cel II „Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska” był realizowany zgodnie z założeniami. Elementy infrastrukturalne na obszarach wiejskich zdecydowanie poprawiają się, jednakże większych środków wymagają działania w zakresie poprawy dostępu dla mieszkańców obszarów wiejskich do podstawowych usług i dóbr publicznych.

W roku szkolnym 2023/2024 w Polsce działało 22,5 tys. placówek przedszkolnych (identycznie jak przed rokiem). Współczynnik skolaryzacji dla wychowania przedszkolnego na wsi wyniósł 72,5%. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, które są prowadzone przez organ sektora publicznego stanowiły 88,7% wszystkich placówek, w tym 94,2% na wsi. Najliczniejszą grupą szkół podstawowych są szkoły prowadzone przez jednostki samorząd terytorialnego (ponad 88%). W roku szkolnym 2023-2024 do szkół podstawowych na wsi uczęszczało 35,8% uczniów w Polsce¹⁹.

Na koniec 2024 r. działalność medyczną prowadziło ponad 27 tys. podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Od 2023 r. liczba przychodni wzrosła o 765 placówek, a liczba praktyk lekarskich zmniejszyła się o 134. Na terenach wiejskich funkcjonowało ponad 5 tys. takich podmiotów. Najwięcej przychodni na wsi funkcjonuje w województwie małopolskim (605) i mazowieckim (604), natomiast najmniej w województwie lubuskim (85). Najwięcej praktyk lekarskich i stomatologicznych, realizujących świadczenia ze środków publicznych na wsi, znajduje się w województwie lubelskim (111), a najmniej w województwie zachodniopomorskim (19)²⁰.

Mieszkania budowane na wsi wyróżniały się większą przeciętną powierzchnią użytkową w stosunku do tych wybudowanych w miastach. Skutkowało to ich istotnym udziałem w ogólnej powierzchni nowo powstałych lokali mieszkalnych (w 2024 r. było to 49,7%)²¹.

Na terenach wiejskich oddano do użytku w 2024 r. 1,2 tys. hoteli i budynków do zakwaterowania turystycznego, tj. 77,5% wszystkich budynków tego typu w Polsce. Natomiast udział powierzchni nowych i rozbudowanych tego rodzaju budynków na terenach wiejskich był mniejszy o ponad 40 p. proc²² w porównaniu do obszarów miejskich.

¹⁹ Główny Urząd Statystyczny, *Edukacja w roku szkolnym 2023-24 (Wyniki wstępne)*, 01.07.2024 r., s. 1-3.

²⁰ Główny Urząd Statystyczny, *Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2024 r.*, 29.05.2025 r. s. 1-2.

²¹ Główny Urząd Statystyczny, *Efekty działalności budowlanej w 2024 r.*, Warszawa, Lublin 2025, s. 20.

²² Tamże, s. 39.

W 2024 r. 60,7% sieci kanalizacyjnej oraz ponad 47% wszystkich przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych dotyczyło obszarów wiejskich. W porównaniu z rokiem poprzednim długość sieci wodociągowych wzrosła o 3,1 tys. km (wzrost o 2,9%), a liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wzrosła o 62,2 tys. szt (wzrost o 3,3%).

Najdłuższa sieć kanalizacyjna na terenach wiejskich znajduje się na terenach w województwie podkarpackim (ponad 15 tys. km), natomiast najkrótsza jest w województwie podlaskim (ok. 2,5 tys. km).

Ilość ścieków odprowadzanych od gospodarstw domowych siecią kanalizacyjną na terenach wiejskich w 2024 r. wyniosła 145,8 hm³ i zwiększyła się w porównaniu z 2023 r. o 2,1 hm³.

W 2024 r. na terenach wiejskich zostało zlokalizowanych 75,5% długości sieci wodociągowej oraz 62% przyłączy do budynków mieszkalnych. W porównaniu do poprzedniego roku długość tej sieci wzrosła o 1,8 tys. km (wzrost o 0,7%) i wyniosła niemal 260 tys. km, natomiast liczba przyłączy do budynków mieszkalnych o 58,8 tys. sztuk (o 1,5%).

Najdłuższa sieć wodociągowa na terenach wiejskich znajduje się na terenach w województwie mazowieckim (prawie 40 tys. km), natomiast najkrótsza jest w województwie lubuskim (ponad 5 tys. km)²³.

Systemy zbiorowego zaopatrzenia w wodę obsługiwały 93% kraju, w tym 86% ludności wiejskiej. Systemy zbiorowego odprowadzania ścieków obsługiwały 73% kraju, w tym 46% ludności wsi. Liczba osób objęta zbiorowym systemem zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków systematycznie wzrasta²⁴.

Wsparciem finansowym na rzecz inwestycji w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich oraz na zwiększenie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich są środki z KPO w ramach inwestycji B3.1.1²⁵ i B3.3.1²⁶. Na rok 2024 budżet na inwestycję B3.1.1 wynosił ponad 880 mln zł, natomiast na inwestycję B3.3.1 1,29 mld zł. W 2024 zakontraktowano 122 mln zł na inwestycję B3.3.1, natomiast w ramach inwestycji B3.1.1 nie podpisano umów.

W ramach inwestycji B3.1.1 będzie finansowana:

---

²³ Główny Urząd Statystyczny, *Infrastruktura komunalna – wodociągowa i kanalizacyjna w 2024 r.*, 27.06.2025 r., s. 1-4.

²⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Ochrona Środowiska 2024*, Warszawa 2024, s. 63.

²⁵ Inwestycja B3.1.1 KPO „Inwestycje w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich”

²⁶ Inwestycja B3.3.1 KPO „Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich”

- nowa infrastruktura kanalizacyjna i wodociągowa umożliwiająca dodatkowe przyłączenia dla ludności wiejskiej.

W ramach inwestycji B3.3.1 będą finansowane działania:

- aktywizujące mieszkańców obszarów wiejskich przez ośrodki doradztwa rolniczego w formie Lokalnych Partnerstw Wodnych na rzecz działań w poprawę gospodarki wodnej. Wsparcie obejmie organizację szkoleń, warsztatów, wyjazdów studyjnych, wypracowanie planów działań dotyczących niezbędnych przedsięwzięć z zakresu poprawy gospodarki wodnej, w szczególności na terenach rolnych lub leśnych;
- związane z budową, przebudową, odbudową, rozbudową urządzeń melioracji wodnych oraz niewielkich urządzeń wodnych w celu rozwoju ogólnopolskiego systemu retencji wodnej na obszarach wiejskich, realizowane na terenach rolniczych;
- inwentaryzacyjne urządzeń melioracji wodnych w celu stworzenia aktualnej bazy danych urządzeń melioracji wodnych i gruntów zmeliorowanych²⁷.

Stan wód determinuje jakość życia ludzi oraz prawidłowe funkcjonowanie ekosystemów. Głównym wyzwaniem dla osiągnięcia dobrego stanu wód jest ograniczanie presji gospodarki i człowieka. Czynnikiem wpływającym na zły stan wód są substancje biogenne (azot i fosfor). Dostarczane są one do wód w wyniku spływu z terenów użytkowanych rolniczo, ale również z rozproszonej zabudowy wiejskiej i rekreacyjnej oraz ze ścieków komunalnych. Choć fosforany i azotany warunkują życie ekologiczne, ich nadmiar może doprowadzić do niepożądanych efektów, w tym eutrofizacji wód czy śnięcia ryb²⁸

Według stanu na 2022 r. długość dróg publicznych wynosiła ponad 427 tys.km, z czego 124 tys. km to drogi powiatowe i 254 tys. km to drogi gminne²⁹.

W przypadku obszarów wiejskich w 2023 r. odnotowano duże zróżnicowanie pomiędzy gminami, jeśli chodzi o ilość odpadów. Przy średniej dla Polski, która wynosi 357 kg na mieszkańca, w 25% gmin odebrano mniej niż 200 kg odpadów komunalnych na mieszkańca (głównie gminy wiejskie), natomiast 61% gmin ilość wytworzonych odpadów mieściła się w przedziale 200-400 kg. W przedziale 400-600 kg na mieszkańca

²⁷ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, *Ocena stopnia osiągnięcia kamieni milowych i wskaźników...*, s. 82.

²⁸ Tamże, s. 71.

²⁹ Ministerstwo Infrastruktury, *Rodzaje dróg w Polsce*, <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rodzaje-drog-w-polsce#:~:text=wojew%C3%B3dzkie%20%2D%2029%20597%2C4%20km,%E2%80%93%20254%20312%2C9%20km>.

mieściło się 14% gmin. W ośmiu gminach turystycznych (głównie wiejskich) w 2023 r. odebrano ponad tonę odpadów komunalnych³⁰.

Produkcja rolna przyczynia się do powstawania różnych substancji szkodliwych dla środowiska i człowieka (m.in. amoniaku, dwutlenku węgla, metanu oraz podtlenku azotu).

Rolnictwo odpowiada za 96% emisji amoniaku do atmosfery. Dominują dwa źródła emisji tego gazu: odchody zwierząt gospodarskich, odpowiadające za ponad 46% emisji oraz stosowanie nawozów naturalnych i mineralnych na gleby rolne z czego pochodzi 49% emisji.

Emisje amoniaku z rolnictwa mogą negatywnie wpływać na środowisko m.in. powodować eutrofizację wód i zakwaszanie gleb, a nawet prowadzić do mniejszej przyswajalności substancji odżywczych przez rośliny.

Wielkość emisji amoniaku zmniejszyła się o 45% w porównaniu do 1990 roku. W ciągu ostatnich 20 lat emisja amoniaku zmieniała się nieznacznie, gdyż zależało to od wartości produkcji rolnej. W 2022 r. w porównaniu do poprzedniego roku zanotowano spadek o 7%. Spadek emisji amoniaku wynika ze zmniejszonego stosowania nawozów mineralnych obserwowany po 2020 r.: o 13% w 2021 r. oraz o 27% w 2022 r. w stosunku do roku poprzedniego, jest związany z nowelizacją ustawy o nawozach i nawożeniu z 2020 r.³¹.

Emisja NO_x z rolnictwa 2022 r. szacowana była na ok. 12,74% całkowitej emisji tych tlenków ze wszystkich źródeł, z czego aż 92% przypada na grunty rolne, a pozostała część na nawozy naturalne³².

Całkowita emisja CO₂ w 2022 r. (z wyłączeniem kategorii 4 – „Użytkowanie gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwo, LULUCF”) wyniosła 380,5 mln ton. Rolnictwo odpowiada za 8,8% całkowitej emisji CO₂. W 2022 r. emisja wyniosła 33,3 mln ton, czyli o 33,5% mniej niż w 1988 r.³³.

Emisja metanu w 2022 r. wyniosła 40,64 mln ton. Jednym z trzech głównych źródeł emisji metanu jest rolnictwo, którego udział w krajowej emisji w roku 2022 wynosił 39,4%. Emisja z podkategorii „Fermentacja jelitowa” była dominującym źródłem emisji w kategorii „Rolnictwo” tego gazu do atmosfery z udziałem 35,5%³⁴.

---

³⁰ Główny Urząd Statystyczny, *Ochrona Środowiska 2024*, Warszawa 2024, s. 154.

³¹ Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE), *Krajowy bilans emisji SO₂, NO_x, CO, NH₃, NMLZO, pyłów, metali ciężkich i TZO za lata 1990 – 2022. Raport syntetyczny*, s.16

³² Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, *Emisje zanieczyszczeń rolnictwa*, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/emisje-zanieczyszczen-z-rolnictwa>.

³³ Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE), *Krajowy Raport Inwentaryzacyjny 2024*, Warszawa 2024, s. 9.

³⁴ Tamże, s.11.

Emisja podtlenku azotu w 2022 r. wyniosła 19,84 mln ton. Emisja N₂O w kategorii „Rolnictwo” wyniosła 80,2% i to jest największy udział w emisji tego gazu. Największy udział w całkowitej emisji gazu miały podkategorie: „Gleby rolne” – 67,8% oraz „Odchody zwierzęce” – 12,3%³⁵.

Na terenach wiejskich w 2023 r. rozdzielcza sieć gazowa zajmowała ponad 91 tys. km, czyli wzrosła o 17% w porównaniu do 2020 r., natomiast przesyłowa sieć gazowa wynosiła 10 tys. km, czyli zmniejszyła się o 43%³⁶.

Obserwowany jest dynamiczny rozwój odnawialnych źródeł energii. Szczególną popularnością cieszą się instalacje fotowoltaiczne, których liczba na koniec 2024 r. wyniosła ponad 1,5 mln szt. (o 300 tys. więcej niż w roku 2022)³⁷. Ze względu na montaż (głównie na dachu budynków wolnostojących lub na gruncie), należy przyjąć, że zdecydowana większość instalacji znajduje się na obszarach wiejskich.

Z raportu KOWR podsumowującego produkcję biogazu rolniczego w 2024 r. wynika, że w ubiegłym roku było zarejestrowanych 179 instalacji produkujących energię z biogazu, które wytworzyły łącznie 167,3 MW mocy, czyli dwukrotnie więcej niż 10 lat temu. Przedmiotowe instalacje pozwalają na produkcję ponad 690 mln m³ biogazu rolniczego rocznie. Najwięcej biogazowni zlokalizowanych było w województwie wielkopolskim (30), a najmniej w województwie małopolskim (1). Do wytworzenia biogazu rolniczego wykorzystano około 7,55 mln ton surowców, z czego najwięcej stanowiły: wywar pogorzelniany (20,17%), pozostałości z owoców i warzyw (16,13%), gnojowica (15,80%) oraz odpady z przetwórstwa spożywczego (13,38%)³⁸.

W 2024 r. jak i w latach poprzednich dominujący udział w wykorzystaniu gruntów rolnych na cele energetyczne miały uprawy rzepaku i kukurydzy, wykorzystywane do produkcji biokomponentów: estrów i bioetanolu (przy zapotrzebowaniu na rzepak oraz kukurydzę na cele biopaliwowe wynoszącym odpowiednio ok. 9,71 mln ton oraz ok. 0,23 mln ton³⁹).

Część gruntów przeznaczona jest pod uprawy wieloletnie, takie jak zagajniki o krótkiej rotacji (brzoza, wierzbą i topolą), które potencjalnie mogą być wykorzystane jako surowiec energetyczny.

---

³⁵ Tamże, s. 12.

³⁶ Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2024, s. 318.

³⁷ Urząd Regulacji Energetyki, *Raport Energia elektryczna z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacjach (w tym przez prosumentów) i wprowadzona do sieci dystrybucyjnej w 2024 r.*, Warszawa 2025, s. 2.

³⁸ Centrum Informacji o Rynku Energii, *Biogaz rolniczy – podsumowanie 2024 r.*, <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/biogaz-rolniczy--podsumowanie-2024-r>.

³⁹ Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, *Produkcja biokomponentów w 2024 r.*, [https://www.energiarolnictwa.pl/produkcja-biokomponentow-w-2024-r/#:~:text=wytworzono:%201%20012%20C300%20tys.%20ton%20estr%C3%B3w%20metylowych,syntezy%20C%20kwasy%20t%C5%82uszczowe%20i%20t%C5%82uszcze%20zwierz%C4%99ce%20\(4%25\);](https://www.energiarolnictwa.pl/produkcja-biokomponentow-w-2024-r/#:~:text=wytworzono:%201%20012%20C300%20tys.%20ton%20estr%C3%B3w%20metylowych,syntezy%20C%20kwasy%20t%C5%82uszczowe%20i%20t%C5%82uszcze%20zwierz%C4%99ce%20(4%25);)

Powierzchnia upraw na cele energetyczne w 2024 r. podobnie jak i w latach poprzednich, w sposób zrównoważony została wykorzystana na cele rolniczej przestrzeni produkcyjnej, bez zagrożenia dla produkcji żywności.

4.2 Ocena wskaźnikowa stanu realizacji celu szczegółowego II

W SZRWIR 2030 przyjęto 4 wskaźniki kluczowe przedstawiające stopień realizacji celu szczegółowego II „Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska” Strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa do roku 2020 (z perspektywą do 2030).

Tabela 3. Wskaźniki odnoszące się do celu szczegółowego II SZRWIR 2030

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok bazowy)	Planowana 2020 Wartość pośrednia	Planowana 2030 Wartość docelowa	Stan realizacji w połowie 2025 r.
Cel szczegółowy II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska. Wskaźniki kluczowe monitorujące realizację Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa				
Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej na wsi [%]	84,2	85	95	Cel w trakcie realizacji 86,4 (2023)
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	363,4	389	435	Cel w trakcie realizacji 419,3 (2023)
Powierzchnia użytków ekologicznych ogółem w tys. ha [ha]	51,8	54	60	Cel w trakcie realizacji 56,7 (2023)
Gospodarstwa domowe na obszarach wiejskich mające dostęp do połączeń o prędkości pobierania danych wynoszącej co najmniej 100 Mb/s [%]	6,0	Wartość nie została określona	Wszystkie gospodarstwa domowe	Cel w trakcie realizacji 62 (2023)

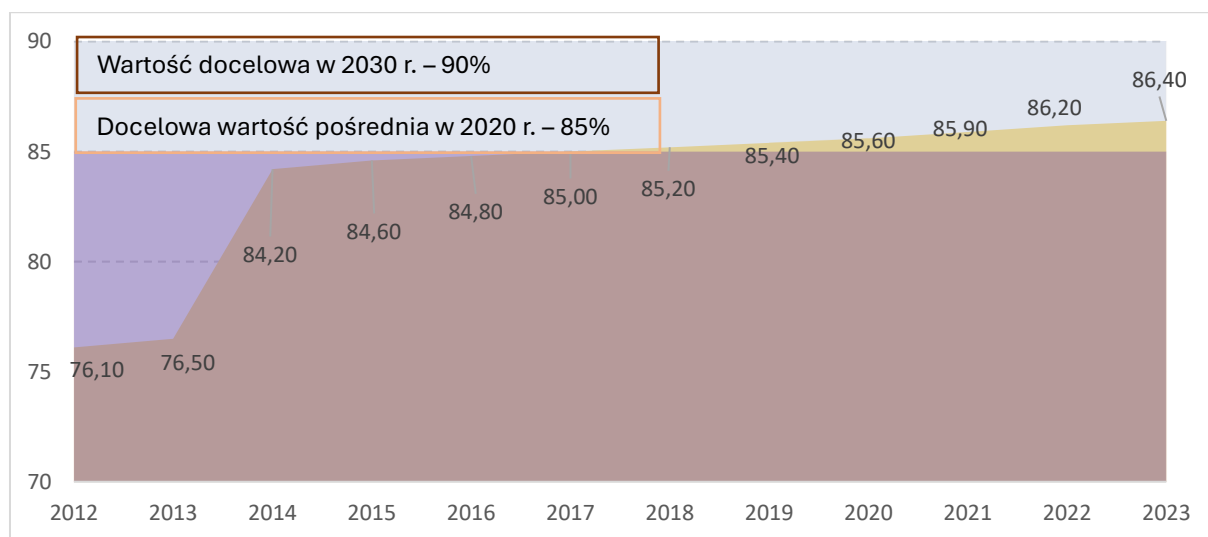
Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWIR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Wszystkie wskaźniki celu szczegółowego II obecnie mają status „w trakcie realizacji” zakładanej wartości docelowej.

Powszechny dostęp do wody z sieci wodociągowej jest podstawową potrzebą człowieka i w znaczący sposób wpływa na jego poziom życia. Co do zasady, sytuacją idealną jest wartość wskaźnika równa 100, lecz może ona być osiągnięta tylko w warunkach racjonalnej i zwartej zabudowy. Przy analizie wskaźnika należy brać pod uwagę nie tylko możliwości inwestycyjne gmin, lecz również warunki naturalne oraz charakter zabudowy, co wpływa na niższe wartości wskaźnika na terenach wiejskich oraz na terenach o

urozmaiconej rzeźbie terenu. Zakładana wartość docelowa wskaźnika wynosi 95%. Mimo systematycznego wzrostu szacunkowej liczby ludności zamieszkałej w budynkach mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, przyłączonych do sieci wodociągowej, osiągnięcie wartości docelowej w 2030 może być trudne.

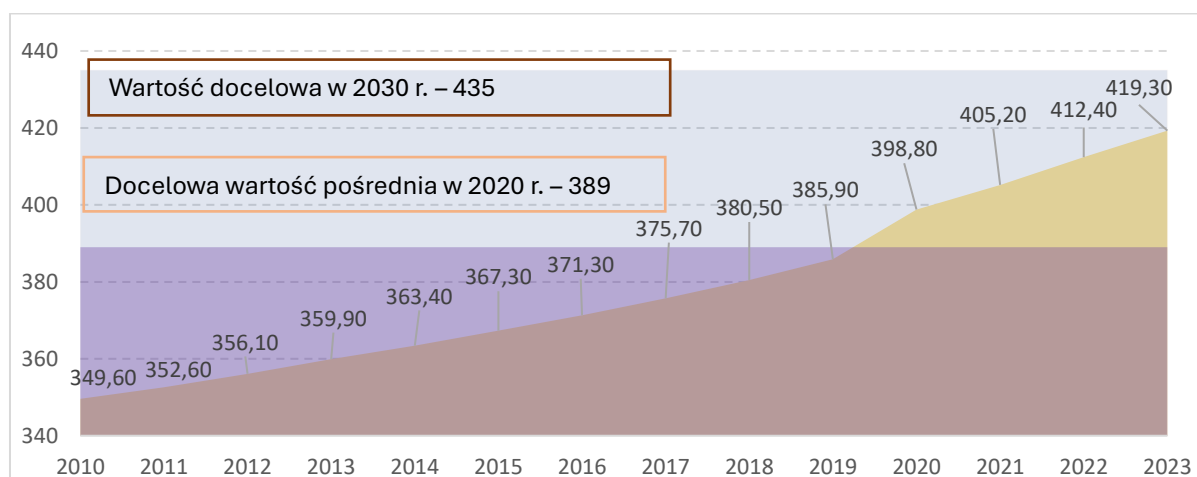
Wykres 9. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej na wsi [%]

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWRiR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Wskaźnik „Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców” wskaźnik celu szczegółowego II SZRWRiR 2030 określa liczbę mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Zgodnie z definicją GUS, mieszkanie to „lokal składający się z jednej lub kilku izb i pomieszczeń pomocniczych, przeznaczony na stały pobyt osób - wybudowany lub przebudowany do celów mieszkalnych; konstrukcyjnie wydzielony trwałymi ścianami w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź z ulicy, podwórza lub ogrodu”.

Wykres 10. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców

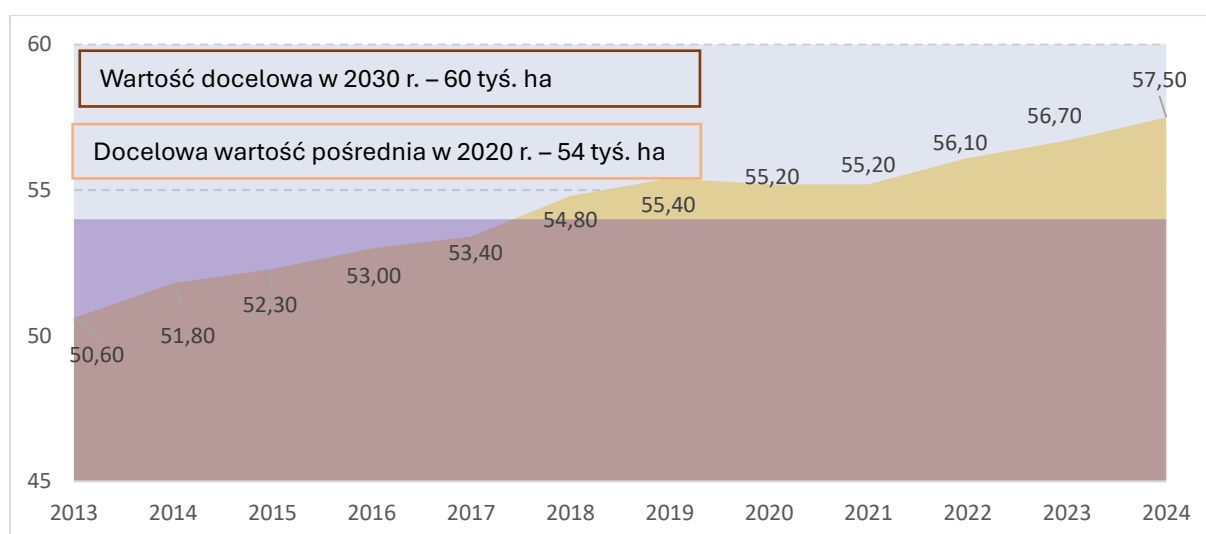

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWIR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Niskie wartości wskaźnika oznaczają niedobór mieszkań, czego skutkiem mogą być problemy społeczne, np. dotyczące usamodzielnienia się osób młodych. Na wartość wskaźnika mają wpływ czynniki kulturowo-demograficzne, takie jak średnia liczba dzieci w rodzinie, przeciętny wiek oraz kulturowe nawyki wspólnego mieszkania wielopokoleniowych rodzin.

W przypadku tego wskaźnika obserwowana jest stabilna tendencja wzrostowa, co pozwala zakładać, że docelowa wartość wskaźnika, wynosząca 435, zostanie osiągnięta do 2030 roku.

Wykres 11. Powierzchnia użytków ekologicznych ogółem w tys. ha [ha]

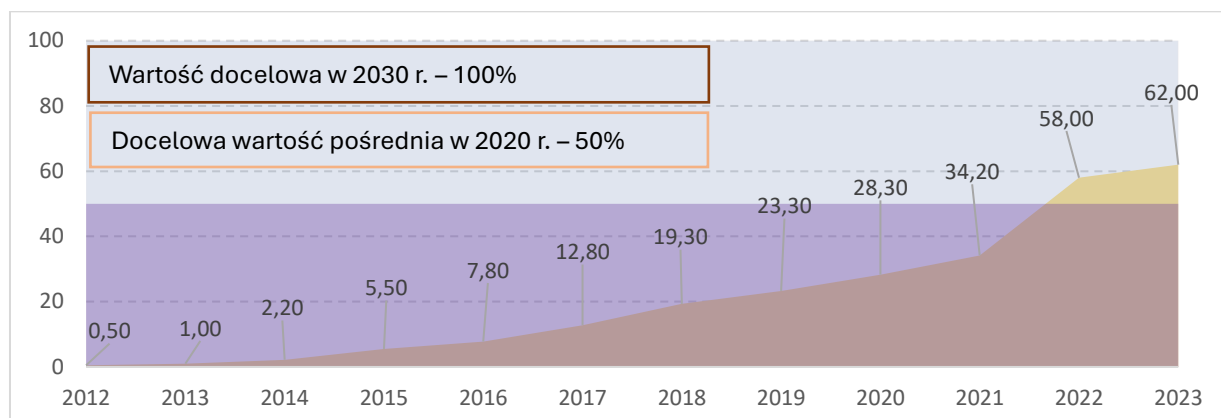

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWIR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Poprzez użytki ekologiczne rozumie się pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, które wymagają odnowy. Zaliczają się do nich: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub sezonowego przebywania.

Oczekiwana wartość pośrednia wskaźnika dot. powierzchni użytków ekologicznych (zakładana dla 2020 r.) została już osiągnięta już w 2018 r. Jednakże w okresie 2022-2024 zaszły istotne zmiany w zakresie wartości tego wskaźnika, co przybliżyło do osiągnięcia zakładanej wartości docelowej wynoszącej 60 tys. ha w 2030 r., jednak będzie to utrudnione.

Wykres 12. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z dostępu do internetu o przepustowości przynajmniej 100 Mb/s [%]

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWRiR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Znacząco w ostatnich latach polepszył się zasięg dostępu do internetu. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z dostępu do internetu o przepustowości przynajmniej 100 Mb/s⁴⁰ (ogółem w Polsce) na koniec 2023 r. stanowił już 62% i przekroczył docelową wartość pośrednią. Porównując do roku 2016 liczba takich gospodarstw wzrosła prawie 9-krotnie.

⁴⁰ Techniczna możliwość świadczenia usługi dostępu do Internetu szerokopasmowego o szybkości nie mniejszej niż 100 Mb/s, w dowolnej technice dostępowej

5. Opis realizacji celu szczegółowego III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa

5.1 Ocena wykonania realizacji celu szczegółowego III w latach 2023-2024

Bezrobocie, podobnie jak inne wskaźniki opisujące sytuację na rynku pracy, jest terytorialnie zróżnicowane. Stopa bezrobocia na koniec 2024 r. wyniosła 5,1%. W urzędach pracy zarejestrowanych było 786,2 tys. osób bezrobotnych. O ile na poziomie województw nie jest to tak widoczne, to w przypadku powiatów ta rozpiętość jest znacznie widoczna. Porównując na poziomie województw stopa bezrobocia waha się między ok. 3%, a 8%, zaś na poziomie powiatów od 1% do 24%. Wśród powiatów o najwyższej stopie bezrobocia znajdują się tereny z dużym udziałem rolnictwa (w tym te, gdzie znajdowały się PGR-y), tracące funkcje przemysłowe oraz o niskim poziomie inwestycji i oddalone od głównych metropolii. Obniżenie poziomu bezrobocia na tych terenach wymaga reakcji na poziomie polityki regionalnej oraz rozwoju obszarów wiejskich.

W 4. kwartale 2024 r. osoby aktywne zawodowo stanowiły 58,5% ludności w wieku 15-89 lat (na wsi 56,8%, 69,5% w przypadku ludności w gospodarstwach domowych z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego). Zbiorowość aktywnych zawodowo zmniejszyła się w odniesieniu do kwartału 2023 r. (o 128 tys., tj. o 0,7%)⁴¹.

Współcześnie wzrost gospodarczy jest oparty na metropoliach oraz ich sąsiedztwie. Powiaty o najwyższej stopie bezrobocia są na ogół położone peryferyjnie i są to powiaty z małą liczbą ludności. Dodatkowo powiaty te charakteryzują się trudnościami z utrzymaniem sieci transportu zbiorowego, brakiem dużych skupisk ludzkich, co zniechęca inwestorów do lokowania tam dużych zakładów.

Znaczna część powiatów z najwyższą stopą bezrobocia znajduje się we wschodniej części Polski, która mniej niż zachód kraju skorzystała na integracji europejskiej. Wysoki poziom bezrobocia jest odnotowywany praktycznie na całej granicy z Białorusią, Rosją i Ukrainą. Agresywna polityk Rosji i Białorusi nie poprawia sytuacji gospodarczej terenów przygranicznych.

Według danych opublikowanych w grudniu 2023 r. zharmonizowana stopa bezrobocia, liczona według definicji Eurostatu, wyniosła 3,0% w Polsce wobec 6,1% w całej Unii

---

⁴¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/pracujacy-bezrobotni-i-bierni-zawodowo-wyniki-wstepne-bael-4-kwartal-2024-r-,12,63.html>

Europejskiej. Tym samym Polska zajęła trzecie miejsce, po Czechach i Malcie, miejsce pod względem najniższej stopy bezrobocia w UE.

Od 24 lutego 2022 r. do końca grudnia 2023 r. w urzędach pracy zarejestrowano prawie 126 tyś. obywateli Ukrainy, a wyrejestrowano prawie 155 tyś. W końcu grudnia 2023 r. zarejestrowanych było ponad 12 tyś. bezrobotnych obywateli Ukrainy i stanowili zaledwie 1,5% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Wśród napływających migrantów, po 24 lutym 2022 r., z Ukrainy przeważały kobiety, często z dziećmi lub innymi osobami potrzebującymi opieki. Często były to osoby dobrze wykształcone, często w zawodach, w których nie jest łatwo od razu zacząć pracę w innym kraju (np. księgowi, ekonomiści czy prawnicy), podczas gdy przed wojną przybywali mężczyźni wykonujący prace fizyczne.

W 2023 r. znaczące braki kadrowe dotyczy zawodów z branż: budowlanej, produkcyjnej, TSL (transport, spedycja, logistyka), edukacji, księgowości, gastronomii i obrony narodowej. Braki kadrowe dotyczyły także opieki zdrowotnej (lekarze, pielęgniarki i położne, fizjoterapeuci i masażyści, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, psycholodzy i psychoterapeuci, ratownicy medyczni).

W 2023 r. rozpoczęto prace nad systemem strategicznego prognozowania zapotrzebowania na umiejętności zielone i cyfrowe, w ramach kolejnej edycji Europejskiego Funduszu Społecznego +.

W 2023 r. w ramach KPO i FERS działał program Aktywny Maluch (wcześniej Maluch+), który miał zapewnić utworzenie ponad 102,5 tyś miejsc opieki. Dostęp do opieki nad małymi dziećmi jest kwestią niezwykle ważną dla rodziców podejmujących pracę.

1 października 2024 r. wprowadzono świadczenia „aktywni rodzice w pracy”, „aktywnie w żłobku” i „aktywnie w domu”. Świadczenia mają wspierać rodziców posiadających dzieci poniżej 3. roku życia. Dofinansowanie ma zapewnić m.in. opłacenie dostępu do żłobka.

Wprowadzono również inne instrumenty poprawiające sytuację rodzinną m.in. programy PFRON, świadczenie skierowane bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami, zasada work-life balance, renta wdowia, ochrona sygnalistów, regulacje w sprawie stażu pracy oraz program „pierwszy dzienny opiekun”⁴².

Cel III „Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa” był w jeszcze większym stopniu niż cel I uwarunkowany skutkami pandemii i wojny w Ukrainie.

---

⁴² Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2024-2026*, Warszawa 2024, s. 4-21.

Wskaźniki aktywności zawodowej osób w wieku 15-89 lat w 3. kwartale 2024 r. dla mieszkańców miast i wsi wyniosły odpowiednio 59,1% i 58,0% (w wieku produkcyjnym: 83,6% i 79,0%).

W porównaniu do 2. kwartału 2024 r. nastąpił wzrost liczby pracujących mieszkańców wsi o 1,5%, z kolei w porównaniu z 3. kwartałem 2023 r. ta liczba zmniejszyła się mieszkańców wsi o 0,7%.

W 3. kwartale 2024 r. wskaźnik zatrudnienia na wsi wyniósł 56,2%, w porównaniu do 3. kwartału 2023 r. wskaźnik ten zmniejszył się o 0,6%⁴³.

Utrzymały się również pozytywne trendy dotyczące aktywności zawodowej i zatrudnienia⁴⁴.

W 2022 r. na obszarach wiejskich najwięcej osób pracowało w podmiotach prowadzących działalność budowlaną (20,4%). Kolejne miejsce zajmowały podmioty zajmujące się handlem i naprawą pojazdów samochodowych (20,3%). W przypadku działalności przemysłowej pracowało 11,1% mieszkańców wsi, 7,2% w działalności naukowej i technicznej, natomiast 6,5% w transporcie i gospodarce magazynowej⁴⁵.

Zgodnie z danymi GUS w dniu 31 lipca 2024 r. liczba turystycznych obiektów noclegowych w Polsce wyniosła 27,4 tys. Wśród nich było 4 380 kwater agroturystycznych, których udział wyniósł 16%. Liczba kwater w porównaniu do poprzednich lat wzrosła o 8,7%. To obrazuje, że agroturystyka cieszy się coraz większą popularnością. Przed agroturystyką jest wiele nowych możliwości; turyści, konsumenci coraz bardziej oczekują wypoczynku w zgodzie z naturą, z dostępem do zdrowej żywności i aktywności fizycznych. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi od kilku lat promuje wypoczynek na wsi projektem „Odпочыwaj na wsi”, działającym w dwóch obszarach: promocyjnym i edukacyjnym. Celem projektu jest kreowanie wizerunku obszarów wiejskich jako turystycznego rynku oferującego zróżnicowane i całoroczne atrakcje.

W strukturze klubów sportowych znajduje się Krajowe Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe”, które stanowi 14,3% wszystkich klubów sportowych w Polsce – to wzrost o 9% w porównaniu do 2022 r. W 2024 r. organizacja kultury fizycznej tj. Krajowe Zrzeszenie

---

⁴³ Główny Urząd Statystyczny, *Pracujący, bezrobotni i bierni zawodowo (wyniki wstępne Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności)*, Warszawa 2024, s. 2-5.

⁴⁴ Wskaźnik współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 15 lat i więcej na wsi [%] ilustruje procent udziału aktywnych zawodowo (ogółem lub danej kategorii) w liczbie ludności (ogółem lub danej kategorii). Poprzez aktywnych zawodowo rozumie się pracujących i bezrobotnych. Natomiast wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej na wsi, określa procent udziału pracujących (ogółem lub danej kategorii) w liczbie ludności (ogółem lub danej kategorii), dane przeciętne w roku. Jako pracujących należy rozumieć wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badania miały pracę (były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem).

⁴⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Obszary wiejskie w Polsce w 2022 r.*, Warszawa, Olsztyn 2024, s. 110.

„Ludowe Zespoły Sportowe” wraz z Akademickimi Związkami Sportowymi, Polskim Związkiem Sportu Niepełnosprawnych „Start” oraz Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej wykazały łącznie 6,4 tys. jednostek organizacyjnych, 327,6 tys. członków oraz 309,1 tys. ćwiczących. Najlichniesze, zarówno pod względem liczby członków jak i osób aktywnie ćwiczących było Krajowe Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe” (208,0 tys. członków i 178,9 tys. ćwiczących). Największą liczbę członków organizacji kultury fizycznej odnotowano w województwie lubelskim (11,8% wszystkich członków organizacji). Najwięcej osób aktywnie ćwiczących zarejestrowano natomiast w województwie wielkopolskim – 12,8% ogółu ćwiczących⁴⁶.

W roku szkolnym 2023/2024 w Polsce 961 na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat uczestniczyło w różnych formach wychowania przedszkolnego (rok wcześniej 949). Współczynnik skolaryzacji netto dla wychowania przedszkolnego na wsi wyniósł 72,5%. W roku szkolnym 2023/24 na wsi działało 8,1 tys. szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, w których uczyło się 1,1 mln uczniów. W roku szkolnym 2023/24 do szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży na wsi uczęszczało 35,8% wszystkich uczniów w Polsce. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży prowadzone przez organy należące do sektora publicznego stanowiły 94,2% wszystkich placówek na terenach wiejskich. Natomiast jednostki należące do sektora niepublicznego wykształciły 4,9% uczniów. Najlichnieszą grupę stanowiły szkoły prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego na wsi – 88,5%. Kształcenie w 261 branżowych szkołach II stopnia kontynuowało 13,0 tys. uczniów, z czego 0,6 tys. pochodziło z terenów wiejskich⁴⁷.

W analizowanym okresie Koła gospodyń wiejskich mogły otrzymać raz w roku pomoc finansową z budżetu państwa, przeznaczoną na realizację jego zadań statutowych. Wskazane cele statutowe są określone przez ustawę z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz.U. z 2021 r., 2256, z późn. zm.) i są to przede wszystkim:

- prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej na terenach wiejskich,
- prowadzenie działalności na rzecz wszechstronnego rozwoju obszarów wiejskich,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości kobiet,
- inicjowanie i prowadzenie działania na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi,
- upowszechnianie i rozwijanie formy współdziałania, gospodarowania i racjonalne metody prowadzenia gospodarstw domowych,

---

⁴⁶ Główny Urząd Statystyczny, *Kultura fizyczna w Polsce w 2024 r.*, Warszawa 2025, s. 1-9.

⁴⁷ Główny Urząd Statystyczny, *Edukacja w roku szkolnym 2023/2024 (Badanie wstępne)*, Warszawa 2024 s. 1-3.

- reprezentowanie interesów środowiska kobiet wiejskich wobec organów administracji publicznej,
- rozwijanie kultury ludowej.

Zgodnie z postanowieniami art. 23a ust. 7 ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1179 z późn. zm.), Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa poinformował, że według stanu na dzień 30 listopada 2024 roku w Biurach Powiatowych ARiMR zostały złożone wnioski o przyznanie pomocy dla kół gospodyń wiejskich na łączną kwotę 143 710 000 zł.

Pomoc finansowa udzielana jest kołom gospodyń wiejskich wpisanym do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich, prowadzonego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, które zobowiązują się m. in. do wykorzystania pomocy zgodnie z jej przeznaczeniem tj. na wyżej wymienione cele statutowe koła do dnia 31 grudnia roku, w którym została przyznana pomoc oraz rozliczenia pomocy poprzez złożenie sprawozdania z wydatkowania pomocy w terminie do dnia 31 stycznia roku następującego po roku, w którym ta pomoc została przyznana.

5.2 Ocena wskaźnikowa stanu realizacji celu szczegółowego III

W ramach celu szczegółowego III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa zdefiniowano 5 wskaźników kluczowych monitorujących realizację Strategii.

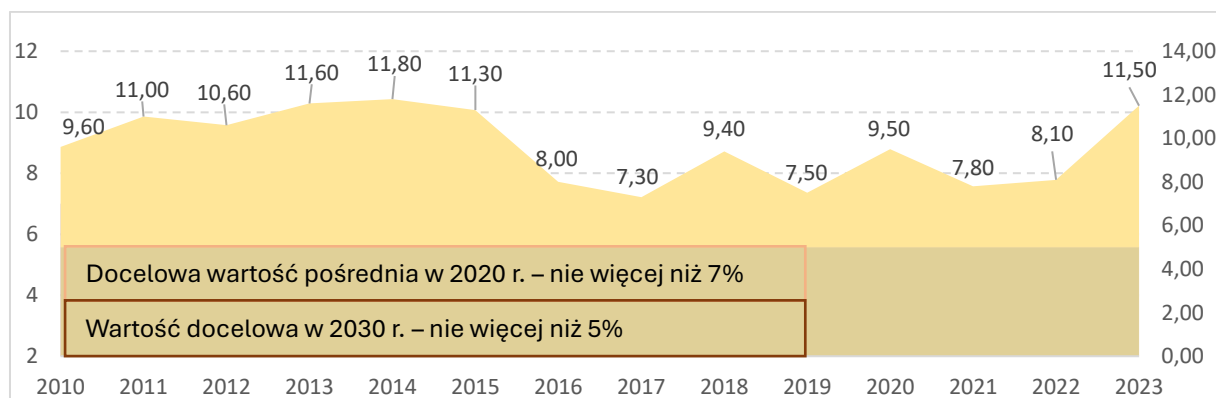
Tabela 4. Wskaźniki odnoszące się do celu szczegółowego III SZRWIR 2030

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok bazowy)	Planowana 2020 Wartość pośrednia	Planowana 2030 Wartość docelowa	Stan realizacji w połowie 2025 r.
Cel szczegółowy III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Wskaźniki kluczowe monitorujące realizację Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa				
Udział liczby (aktywnych) rejestrowych organizacji non-profit mających siedzibę na wsi w ogólnej liczbie tych organizacji [%]	34 (2014)	38	45	Cel w trakcie realizacji 39 (2022)
Stopa ubóstwa skrajnego na obszarach wiejskich [%]	11,8 (2014)	7,0	poniżej 5	Cel zagrożony 11,5 (2023)
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na obszarach wiejskich	19,5 (2014)	mniej niż 21	mniej niż 19	Cel zagrożony 26,8 (2024)
Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców na terenach wiejskich	72,6 (2014)	77,5	82	Cel zrealizowany i niezagrożony 104,4 (2024)
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym na wsi	9,22 (2014)	10,00	14,00	Cel zrealizowany i niezagrożony 14,22 (2024)

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWIR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

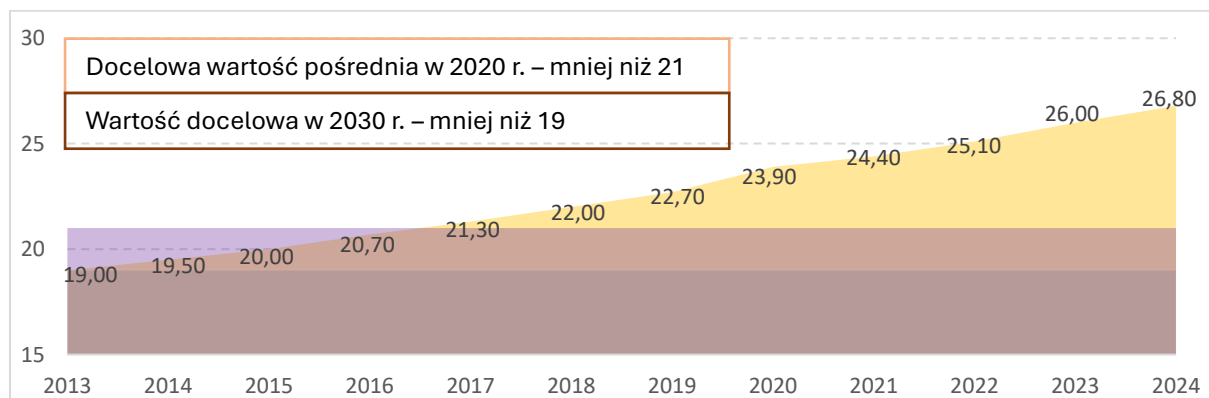
W związku z inflacją spowodowaną wojną w Ukrainie wzrosła stopa ubóstwa skrajnego na obszarach wiejskich. Określa ona odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Wykres 13. Stopa ubóstwa skrajnego na obszarach wiejskich [%]

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWIR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

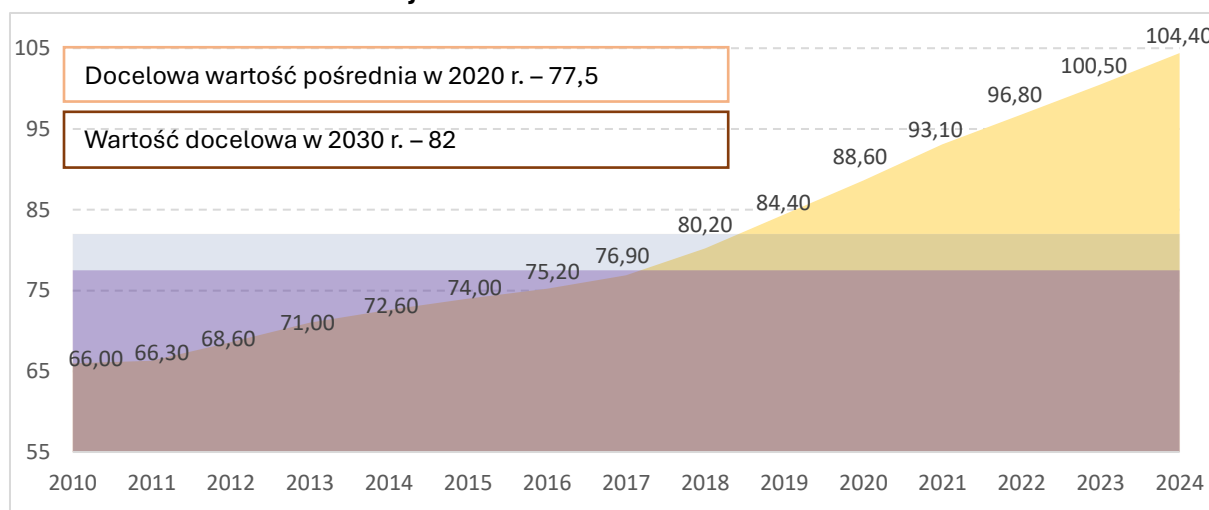
Wykres 14. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na obszarach wiejskich

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWIR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Z roku na rok rośnie liczba osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata na obszarach wiejskich. Już obecnie można prognozować, że przy takim tempie „starzenia się społeczeństwa” możliwość osiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika dla 2030 r. (mniej niż 19%) jest bardzo mało prawdopodobne.

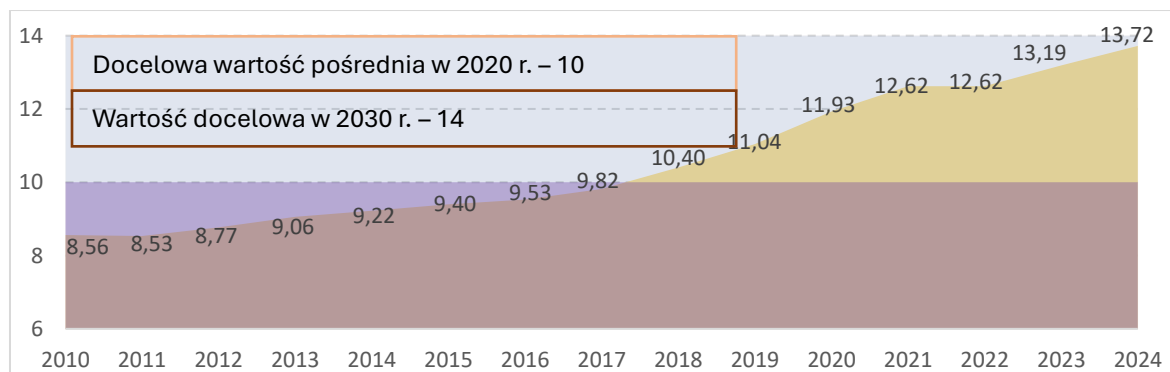
Wykres 15. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców na terenach wiejskich

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRW RiR 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Osiągnięta została zakładana dla 2020 r. i 2030 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do REGON w przeliczeniu na 1 tysiąc mieszkańców na terenach wiejskich, co pokazuje wzrost przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Potwierdza to również obserwowana wartość wskaźnika *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym na wsi*⁴⁸.

Wykres 16. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym na wsi

⁴⁸ Wskaźnik określa liczbę osób fizycznych, które mają zarejestrowaną działalność gospodarczą w REGON, przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym na wsi.

Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą to osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i inna osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne. Wpisowi do rejestru REGON nie podlega osoba fizyczna w zakresie prowadzonej działalności oświatowej obejmującej prowadzenie przedszkola, szkoły, placówki lub innej jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późniejszymi zmianami). Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą jest jednym z trzech typów jednostek prawnych wpisywanych do rejestru REGON.

Źródło: dane z systemu STRATEG (GUS) i SZRWRIr 2030, opracowanie Departament Strategii i Rozwoju MRiRW

Dla wartości docelowej wskaźnika *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym na wsi* w 2030 roku przyjęto poziom 14. Obecna tendencja wskazuje na możliwość realizacji założenia przed 2027 rokiem.

6. Informacja o realizacji wybranych działań i programów pomocowych MRiRW służących realizacji celów SZRWRI 2030

PROW 2014-2020/PS WPR 2021-2027

Jednym z takich programów jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, który został opracowywany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej, Program jest wkomponowany w system polityki rozwoju kraju, m.in. poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Celem głównym PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Na realizację PROW 2014-2020 Polska otrzymała dodatkowe środki na lata 2021 oraz 2022 do wykorzystania na zasadach określonych w rozporządzeniu 1305/2013 (wprowadzenie okresu przejściowego). Budżet PROW 2014-2020 został zwiększony o blisko 4,6 mld euro, w tym:

- 3 618,7 mln euro środków publicznych w związku z wprowadzeniem okresu przejściowego (z czego ok. 2 303 mln euro stanowią środki EFRROW, a ok. 1 316 mln euro środki współfinansowania krajowego);
- 944,7 mln euro środków z Europejskiego Instrumentu Odbudowy (wsparcie nie wymaga współfinansowania krajowego, ponieważ środki te dotyczą wsparcia na rzecz cyfrowej i środowiskowej transformacji rolnictwa i obszarów wiejskich).

Wydłużono również realizację PROW 2014-2020 o kolejne dwa lata, dzięki czemu do 2024 r. r. zostały przeprowadzane kolejne nabory wniosków na wsparcie.

W związku z wprowadzeniem okresu przejściowego do PROW 2014-2020 zaproponowano szereg zmian polegających m. in. na dodaniu nowych instrumentów wsparcia oraz zmianie tabel finansowych Programu – tzw. zmiana strategiczna. Komisja Europejska decyzją z 31 sierpnia 2021 roku (C (2021) 6553), zaakceptowała strategiczną zmianę Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 wprowadzającą m. in. wsparcie na okres przejściowy dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2022.

Wprowadzony okres przejściowy wydłuża implementację PROW 2014-2020 o dwa lata. W tym okresie kontynuowano wdrażanie zdecydowanej większości obecnie istniejących instrumentów wsparcia oraz utworzono dwa nowe instrumenty w ramach Programu, tj.: działanie „Zarządzanie ryzykiem” oraz operacje typu „Zarządzanie zasobami wodnymi na gruntach rolnych” w ramach działania „Inwestycje w środki trwałe”. W okresie przejściowym niektóre instrumenty wsparcia zostały zmodyfikowane, tak żeby skutecznie odpowiadać na zmieniające się potrzeby rolników, przedsiębiorców oraz mieszkańców obszarów wiejskich, a w efekcie jak najefektywniej wykorzystać środki przeznaczone na wsparcie rolnictwa i obszarów wiejskich⁴⁹.

Do początku uruchomienia programu do 31 grudnia 2024 r. w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 łącznie złożono 8,8 mln wniosków o przyznanie pomocy finansowej, w tym w 2024 r. 71,5 tys. wniosków. Zawarto i wydano 8,4 mln umów na łączną kwotę 80 mld zł, w tym w 2024 r. około 677,8 tys. umów/decyzji na łączną kwotę 4,4 mld zł. Zrealizowano płatności dla 1,3 mln różnych beneficjentów na łączną kwotę 70,6 mld zł, w tym w 2024 r. zrealizowano płatności dla 632,9 tys. beneficjentów na łączną kwotę 7,5 mld zł⁵⁰.

W 2023 r. uruchomiono nowe działanie PROW 2014-2020 „Nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej inwazji na Ukrainę”. Działanie to zostało zaprogramowane w związku z sytuacją wywołaną inwazją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę i było jednorazowym, nadzwyczajnym mechanizmem będącym odpowiedzią na problemy z płynnością finansową zagrażającą ciągłości działalności rolniczej. Budżet na to działanie wynosił 122,7 mln euro. W ramach tej interwencji wsparcie otrzymało 30 137 beneficjentów na łączną kwotę 578,7 mln zł⁵¹.

W zrealizowanym projekcie strategicznym „Linia pożyczkowa i Fundusz rozwoju rolnictwa” na koniec 2023 r. ilość udzielonych kredytów wzrosła do 14,6 tys. o łącznej wartości 2,7 mld zł, zaś do końca 2024 r. udzielonych zostało 16,9 tys. kredytów na kwotę 3,1 mld zł.

Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 jest realizowany ze środków pochodzących z UE, na które składa się wsparcie w kwocie 17,3 mld euro w ramach I filaru WPR i 4,7 mld euro w ramach II filaru WPR. Dodatkowo, w I filarze WPR, realizowane jest Przejściowe Wsparcie Krajowe finansowane w całości z budżetu krajowego. Wydatki związane ze wsparciem na rzecz rozwoju obszarów wiejskich są również finansowane ze środków krajowych. W ramach środków krajowych na ten cel planuje się przeznaczyć 3,2 mld euro. Łącznie na wsparcie polskiego rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich zaplanowane w PS WPR 2023-2027 wynoszą 25,2 mld euro.

---

⁴⁹ Opracowanie Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej.

⁵⁰ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. *Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa 2024*, Warszawa 2025, s. 25.

⁵¹ Opracowanie Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej.

Wsparcie w ramach PS WPR 2023-2027 skierowane jest do rolników i ich grup, samorządów, przedsiębiorców i mieszkańców obszarów wiejskich⁵².

Wsparcie w PS WPR 2023-2027 zostało uruchomione w 2023 r. W ramach interwencji z zakresu obszarów wiejskich na koniec 2024 r. złożono ponad 800 tys. wniosków o dofinansowanie o przyznanie pomocy, z czego zawarto 300 tys. umów na łączną kwotę 4,5 mld zł (16,43% alokacji). Do 31 grudnia 2024 r. zrealizowano płatności w wysokości 2,5 mld zł dla ponad 700 tys. beneficjentów⁵³.

Mimo występujących zjawisk kryzysowych sektor rolno-spożywczy wykazywał się dużą odpornością nieprzerwanie rozwijając podstawową i dodatkową działalność gospodarstw rolnych.

Płatności bezpośrednie to jeden z najistotniejszych instrumentów wsparcia rolnictwa ze środków PROW 2014-2020 i PS WPR 2021 - 2027. Wsparcie to ma formę płatności rocznych, które przysługują rolnikom posiadającym grunty rolne lub zwierzęta. Zgodnie z przepisami unijnymi płatności bezpośrednie są, co do zasady, odłączone od produkcji, ponieważ ich nadrzędnym celem jest wsparcie dochodów rolniczych, a nie powodowanie zachęt do zwiększania produkcji. Dzięki temu rolnicy dostosowują swoją produkcję do faktycznego zapotrzebowania rynku i swoich przewag konkurencyjnych, a nie kierują się wysokością płatności bezpośrednich.

W roku 2024 o płatności bezpośrednie ubiegało się w Polsce ok. 1,2 mln rolników (ok. 20% wszystkich wnioskujących w całej UE), którym wypłacono ok. 8,9 mld zł.

Stosowanie tego wsparcia ma istotny wpływ na utrzymanie rodzinnych gospodarstw rolnych, które narażone są na silną konkurencję ze strony dużych przedsiębiorstw rolnych, uzyskujących przewagę konkurencyjną w związku z działaniem efektu skali (spadek kosztów jednostkowych wraz ze wzrostem wielkości produkcji). Z tego względu część płatności bezpośrednich ukierunkowana została na małe i średnie gospodarstwa rolne (mające szanse na rozwój w warunkach globalizacji rynków i zmian oczekiwań konsumentów), będące gwarantem prowadzenia działalności rolniczej w sposób zrównoważony środowiskowo. Dzięki temu rolnictwo zachowuje swój potencjał w zakresie kreowania miejsc pracy na obszarach wiejskich, a jednocześnie mniejsza jest presja na środowisko naturalne, które łatwiej absorbuje negatywne efekty zewnętrzne przy rozproszonych produkcji rolniej.

W kampaniach 2023-2024 stosowane były następujące rodzaje płatności bezpośrednich:

- podstawowe wsparcie dochodów;

---

⁵² Tamże.

⁵³ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. *Sprawozdanie...*s.19.

- płatność redystrybucyjna;
- płatność dla młodych rolników;
- płatność dla małych gospodarstw;
- płatności związane z produkcją w 13 sektorach produkcji zwierzęcej i roślinnej;
- płatności w ramach ekoschematów.

Było również realizowane przejściowe wsparcie krajowe (w formie płatności niezwiązanej do tytoniu i Uzupełniającej Płatności Podstawowej) finansowane z budżetu krajowego.

Dodatkowo rolnik mógł ubiegać się o płatność dla małych gospodarstw w celu otrzymania tej płatności wymagane było złożenie za pośrednictwem Platformy Usług Elektronicznych (aplikacja eWniosekPlus) wniosku o przyznanie płatności dla małych gospodarstw⁵⁴.

Tabela 5. Stawki płatności bezpośrednich oraz przejściowego wsparcia krajowego w latach 2023-2024

Rodzaj płatności	Kampania 2023	Kampania 2024
Podstawowe wsparcie dochodów	502,35 zł/ha	483,20 zł/ha
Płatność dla małych gospodarstw	1 041,36 zł/ha	962,73 zł/ha
Płatność redystrybucyjna	180,96 zł/ha	168,79 zł/ha
Płatność dla młodych rolników	280,33 zł/ha	256,55 zł/ha
Płatność do bydła	343,46 zł/ha	320,35 zł/ha
Płatność do krów	439,41 zł/ha	409,86 zł/ha
Płatność do owiec	116,44 zł/ha	109,40 zł/ha
Płatność do kóz	47,84 zł/ha	47,83 zł/ha
Płatność do roślin strączkowych na nasiona	823,91 zł/ha	794,08 zł/ha
Płatność do roślin pastewnych	471,53 zł/ha	430,18 zł/ha
Płatność do chmielu	1 985,54 zł/ha	1 852,03 zł/ha
Płatność do ziemniaków skrobiowych	1 501,05 zł/ha	1 580,89 zł/ha
Płatność do buraków cukrowych	1 391,96 zł/ha	1 253,34 zł/ha

⁵⁴ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, *Sprawozdanie...*, s. 9-10

Płatność do pomidorów	2 047,34 zł/ha	2 097,56 zł/ha
Płatność do truskawek	1 237,42 zł/ha	1 154,20 zł/ha
Płatność do lnu	463,10 zł/ha	431,98 zł/ha
Płatność do bydła	343,46 zł/ha	320,35 zł/ha
Płatność do krów	439,41 zł/ha	409,86 zł/ha
Płatność do owiec	116,44 zł/ha	109,40 zł/ha
Płatność do kóz	47,84 zł/ha	47,83 zł/ha

Źródło: dane od Departamentu Płatności Bezpośrednich, opracowanie Departamentu Strategii i Rozwoju.

PO RYBY 2014-2020/FEDR 2021-2027

Rok 2023 był ostatnim rokiem wdrażania wydatków ponoszonych przez beneficjentów w Programie Operacyjnym „Rybacko i Morze” 2014-2020. W 2023 r. podpisano ponad 3 tys. umów o dofinansowanie na kwotę 419 mln zł, natomiast w 2024 r. nie były ogłaszane nabory wniosków o dofinansowanie, nie składano wniosków o dofinansowanie, a także nie podpisywano umów o dofinansowanie. Kontynuowano rozliczanie zrealizowanych operacji, w związku z czym zostały poświadczony wydatki dla w wysokości 404 **630 857,91 zł**. W ramach perspektywy finansowej 2014-2020 były finansowane działania na rzecz promowania rybołówstwa zrównoważonego, wspieranie akwakultury zrównoważonej, wspieranie wdrażania wspólnej polityki rybołówstwa, zatrudnienia i spójności terytorialnej na obszarach rybackich, wspierania obrotu i przetwarzania ryb oraz zintegrowanej polityki morskiej.

PRIORYTET	poświadczone operacje	kwota poświadczonych wydatków
Priorytet 1. Promowanie rybołówstwa zrównoważonego środowiskowo, zasobooszczędnego, innowacyjnego, konkurencyjnego i opartego na wiedzy	141	170 875 838,65
Priorytet 2. Wspieranie akwakultury zrównoważonej środowiskowo, zasobooszczędnej, innowacyjnej, konkurencyjnej i opartej na wiedzy	197	115 193 772,14
Priorytet 3. Wspieranie wdrażania WPRyb	11	16 799 540,98
Priorytet 4. Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej	373	49 076 331,07

Priorytet 5. Wspieranie obrotu i przetwarzania	51	52 685 375,07
Priorytet 6. Wspieranie wdrażania Zintegrowanej Polityki Morskiej	0	0,00
Priorytet 7. Pomoc techniczna	0	0,00
Zestawienie - Razem:	773	404 630 857,91

Źródło: opracowanie Departamentu Rybołówstwa MRiRW

W ramach Programu „Fundusze Europejskie dla Rybactwa” (FEDR) na wsparcie sektora rybactwa przeznaczono 731 mln euro, z czego 512 mln euro pochodzi ze środków UE.

Wdrażanie wsparcia z FEDR rozpoczęło się w 2023 r. wraz z ogłoszeniem naborów w ramach działania „Trwałe zaprzestanie działalności połowowej”, gdzie armatorzy oraz rybacy, którzy pracują na statkach rybackich mogli ubiegać się o pomoc w zakresie złomowania lub przekwalifikowania statku rybackiego lub w zakresie utraty miejsca pracy na statku rybackim (z pomocy nadal mogą korzystać armatorzy jak i rybacy, którzy utracili miejsce pracy na statku rybackim, którego złomowano albo przekwalifikowano na inną działalność)

W ramach FEDR są finansowane działania w zakresie wspierania zrównoważonego rybołówstwa oraz odbudowy i ochrony żywych zasobów wodnych, akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzenia do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniając się do zapewniania bezpieczeństwa żywnościowego, niebieskiej gospodarki na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych, wspierania rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury, zarządzania, zapewnienia bezpieczeństwa oraz czystości morza.

Ogółem w 2023 roku ogłoszono 5 naborów wniosków o dofinansowanie, gdzie wnioskodawcy złożyli ogółem 1170 wniosków o dofinansowanie na kwotę 693 838 474,14 zł (przedstawiona kwota i liczba wniosków złożonych w ramach FER dotyczy także wniosków anulowanych, gdzie wnioskodawca złożył rezygnację z ubiegania się o pomoc). Szczegóły poniżej:

Priorytet/Działanie	limit finansowy dla środków w latach 2021 - 2027 w PLN	Wnioski o dofinansowanie		
		liczba wniosków	kwota WOD	limit %

Priorytet 1 - Wspieranie zrównoważonego rybołówstwa oraz odbudowy i ochrony żywych zasobów wodnych	1 334 382 259,03 zł	452	259 109 768,68 zł	19,42%
Działanie 1.7 - Trwałe zaprzestanie działalności połowowej	319 854 153,28 zł	451	250 110 441,00 zł	78,20%
Działanie 1.10 - Gromadzenie danych rybackich	127 425 000,00 zł	1	8 999 327,68 zł	7,06%
Priorytet 2 - Wspieranie zrównoważonej działalności w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniając się w ten sposób do bezpieczeństwa żywnościowego w Unii	1 295 182 483,93 zł	718	434 728 705,49 zł	33,57%
Działanie 2.3 - Akwakultura środowiskowa	372 458 633,58 zł	707	371 721 848,76 zł	99,80%
Działanie 2.7 - Świadomy konsument	186 907 146,46 zł	11	63 006 856,73 zł	33,71%
Razem	3 109 193 695,23 zł	1170	693 838 474,17 zł	22,32%

Źródło: opracowanie Departamentu Rybołówstwa MRiRW

W ramach prowadzonej oceny wniosków o dofinansowanie do dnia 31 grudnia 2024 r. złożono 2506 wniosków o dofinansowanie na kwotę 1 576 741 915 zł (1 336 na kwotę 882 903 440 zł w 2024 roku), podpisano 1346 umów o dofinansowanie na kwotę 891 358 948 zł. (wszystkie umowy podpisano w 2024 roku). W związku z planowanymi (zaliczki) lub poniesionymi (refundacje) wydatkami beneficjenci otrzymali środki

finansowe w wysokości 115 315 540 zł (wszystkie płatności zrealizowano w 2024 roku). W rezultacie stopień wykorzystania środków finansowych w Programie dla złożonych wniosków o dofinansowanie stanowi 46,2% dostępnej alokacji w wysokości 3 122 452 221 zł, dla podpisanych umów 28,55 % dostępnej alokacji. Natomiast w przypadku zrealizowanych płatności stopień wykorzystania środków wynosi 3,69 %.

Dla podmiotów sektora rybołówstwa morskiego w ramach Priorytetu 1 „Wspieranie zrównoważonego rybołówstwa i ochrony żywych zasobów wodnych.” została przeznaczona kwota 204 364 280 EUR (871 mln zł). Pozostała kwota alokacji Priorytetu 1 w wysokości 109 797 420 EUR (469 mln zł) została przeznaczona na realizację operacji w ramach działań związanych z kontrolą i egzekwowaniem przepisów Wspólnej Polityki Rybołówstwa oraz gromadzeniem danych rybackich. Przeznaczenie tak wysokiej kwoty środków na działania związane z kontrolą i gromadzeniem danych było niezbędne w celu realizacji wymogu przeznaczenia na ten cel co najmniej 15% alokacji Programu (zgodnie z treścią art 5 ust 4 rozporządzenia 2021/1139 *ustanawiającego Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) 2017/1004*).

W ramach Priorytetu 1 alokacja wynosi 1 340 229 928 zł. złożono 1385 wniosków na kwotę 678 963 140 zł (51 procent alokacji Priorytetu) - w 2024 -993 wnioski na kwotę 419 853 372 zł, podpisano 631 umów na kwotę 328 422 983 zł (24 procent alokacji) - wszystkie umowy podpisano w 2024 roku, zrealizowano płatności w wysokości 85 600 080 zł (6 procent alokacji) -wszystkie w 2024 roku.

W ramach Priorytetu 2 alokacja wynosi 1 300 566 469 zł. Złożono 1065 wniosków na kwotę 845 787 145 zł (65 procent alokacji Priorytetu) - w 2024 roku złożono 347 wniosków 411 058 443 zł, podpisano 682 umowy na kwotę 518 508 811 zł (40 procent alokacji) -wszystkie umowy podpisano w 2024 r., zrealizowano płatności w wysokości 29 582 959,97zł (2 procent alokacji).

W ramach Priorytetu 3 alokacja wynosi 285 788 500 zł. Złożono 28 wniosków na kwotę 699 600zł, podpisano 20 umów na kwotę 499 600 zł, zrealizowano płatności w wysokości 132 500 zł. Przyznane środki dotyczyły wsparcia przygotowawczego dla Rybackich Lokalnych Grup Działania (wszystko w 2024 roku).

W ramach Priorytetu 4 alokacja wynosi 8 531 000 zł. Złożono 6 wniosków na kwotę 2 231 194 zł, nie podpisano umów o dofinansowanie.

W ramach Pomocy Technicznej alokacja wynosi 187 336 329 zł. Złożono 22 wnioski na kwotę 49 060 832 zł, podpisano 13 umów na kwotę 43 927 554 zł (wszystko w 2024 roku).

KPO

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) jest planem rozwojowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-

gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji **reformy i inwestycje**.

Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego **Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności** (Recovery and Resilience Facility – RRF) ustanowionego Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. (Dz.U. UE L 57 z 18.02.2021).

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach KPO odpowiada za 4 inwestycje:

- **A1.4.1** Modernizacja infrastruktury lub sprzętu w sektorze rolnym
- **A2.4.1** Inwestycje w rozbudowę potencjału badawczego
- **B3.1.1** Inwestycje w infrastrukturę kanalizacyjną lub wodociągową na obszarach wiejskich
- **B3.3.1** Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich.

W trakcie realizacji KPO w latach 2023- 2024 Komisja Europejska przeprowadzała dwie rewizje KPO w wyniku których wg stanu na 31 grudnia 2024 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dalszym ciągu odpowiada za ww. inwestycje

- Inwestycji A1.4.1. Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu. Na tą inwestycję w 2024 r. zostało przeznaczonych około 8,8 mld zł. W 2024 r. zaalokowano około 5,4 mld zł (61,4 % alokacji). W ramach tej inwestycji przekazano środki na
  - ⇒ wsparcie MŚP przetwórstwa produktów rolnych, rybołówstwa lub akwakultury;
  - ⇒ centra przechowalniczo-dystrybucyjne i rolno-spożywcze rynki hurtowe;
  - ⇒ wsparcie dla rolników i rybaków na tzw. małe przetwórstwo (2 nabory);
  - ⇒ zakup i montaż silosów wraz z wyposażeniem;
  - ⇒ wsparcie organizacji zajmujących się redystrybucją żywności na cele społeczne;
  - ⇒ wymiana pokryć dachowych (2 nabory);
  - ⇒ wsparcie inwestycji rolników w zakresie rolnictwa 4.0;
  - ⇒ wymiana słupów impregnowanych kreozotem na plantacjach chmielu;
- Inwestycji A2.4.1 *Inwestycje w rozbudowę potencjału badawczego* są finansowane działania na:
  - ⇒ budowę i modernizację laboratoriów instytutów nadzorowanych przez MRiRW;
  - ⇒ wsparcie inwestycji rozbudowy publicznego zaplecza analityczno-laboratoryjnego w sektorze hodowli roślin;

- ⇒ budowę i modernizację laboratoriów GIJHARS;
- ⇒ centrum rolnictwa górskiego i podgórskiego.

Na koniec 2024 r. budżet w ramach tej inwestycji wynosił ponad 515,3 mln zł, z czego 440,3 mln zł zostało zakontraktowanych (85,5% alokacji). W 2024 r. przekazano środki m.in. na budowę i modernizację laboratoriów GIJHARS, budowę i modernizację laboratoriów instytutów nadzorowanych przez MRiRW, wsparcie inwestycji rozbudowy publicznego zaplecza analityczno-laboratoryjnego w sektorze hodowli roślin.

- Inwestycji B3.1.1 *Inwestycje w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich* jest finansowana nowa infrastruktura kanalizacyjna i wodociągowa umożliwiające dodatkowe przyłączenia ludności wiejskiej⁵⁵. Budżet wynosił 880,63 mln zł.
- Inwestycji B3.3.1 *Inwestycje w zwiększenie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich* są finansowane działania na:
  - ⇒ aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich przez ośrodki doradztwa rolniczego w formie Lokalnych Partnerstw Wodnych (LPW) na rzecz działań w poprawę gospodarki wodnej. Wsparcie obejmuje organizację szkoleń, warsztatów, wyjazdów studyjnych, wypracowywanie planów działań dotyczących niezbędnych przedsięwzięć z zakresu poprawy gospodarki wodnej, w szczególności na terenach rolnych lub leśnych;
  - ⇒ przedsięwzięcia związane z budową, przebudową, odbudową, rozbudową urządzeń melioracji wodnych oraz niewielkich urządzeń wodnych (w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania), w celu rozwoju ogólnopolskiego systemu retencji wodnej na obszarach wiejskich, realizowane na terenach rolniczych;
  - ⇒ inwentaryzację urządzeń melioracji wodnych w celu stworzenia aktualnej bazy danych urządzeń melioracji wodnych i gruntów zmeliorowanych.
  - ⇒ Budżet wyniósł **1,291 mld zł**

PROGRAM DLA SZKÓŁ

W 2023 i 2024 był kontynuowany unijny „Program dla szkół”, który był skierowany do dzieci uczęszczających regularnie do szkół podstawowych tj. dzieci klas I-V szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia oraz klas I - II ogólnokształcących szkół baletowych. Celem Programu jest trwała zmiana nawyków

---

⁵⁵ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, *Ocena stopnia osiągnięcia kamieni milowych i wskaźników reform i inwestycji, za które odpowiada MRiRW w planie rozwojowym oraz identyfikacja i ocena zagrożeń i ryzyk dla terminowej ich realizacji. Opracowano na podstawie danych przekazanych przez ARiMR na dzień 15.12.2024.* Warszawa 2024, s. 5.

żywieniowych poprzez zwiększenie udziału owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych.

POMOC FINANSOWA UDZIELANA PRZEZ ARiMR

ARiMR uruchomiła 3 programy pomocy finansowej dla rolników, w których gospodarstwach susza wyrządziła:

- szkody w wysokości **co najmniej 15 proc.** średniej rocznej produkcji roślinnej – wsparcie dotyczyło rodzin rolniczych i rolników niepozostających w związku małżeńskim, w których gospodarstwach szkody w 2024 r. – obliczone za pomocą publicznej aplikacji – wyniosły 15 lub więcej proc. średniej rocznej produkcji roślinnej i co najmniej 6 400 zł;
- szkody w wysokości **ponad 30 proc.** średniej produkcji roślinnej - pomoc finansowa skierowana była do producentów rolnych, w których gospodarstwach szkody w 2024 r. wyniosły powyżej 30 proc. średniej rocznej produkcji roślinnej;
- szkody **powyżej 30 proc.** średniej rocznej produkcji roślinnej – zwrot dwóch rat podatku rolnego⁵⁶.

Do 15 listopada 2024 r. trwał nabór o pomoc dla rolników, których uprawy zostały zmieszczone przez wrześniową powódź. Wsparcie było skierowane do producentów kukurydzy, buraków cukrowych, ziemniaków, soi, konopi włóknistych, tytoniu, chmielu, lnu, winorośli, ziół, słonecznika lub warzyw. Wsparcie wynosiło 5000 zł na 1 ha powierzchni uprawy kukurydzy, buraków cukrowych, ziemniaków, konopi włóknistych, tytoniu, chmielu, lnu, winorośli, ziół, słonecznika lub warzyw lub 4000 zł na 1 ha powierzchni uprawy soi. Mogli również uzyskać refundację III i IV raty podatku rolnego.

Również uruchomiono pomoc dla rolników poszkodowanych w wyniku deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub huraganu oraz dla sadowników poszkodowanych w wyniku przymrozków wiosennych lub gradu. Wsparcie wynosiło 3000 zł na 1 ha (jeśli straty wynoszą co najmniej 70 proc. plonu) lub 2000 zł na 1 ha (jeśli straty wynoszą co najmniej 50 proc. plonu) lub 1000 zł (jeśli straty wynoszą co najmniej w wysokości co najmniej 30 proc. i mniej niż 50 proc. plonu). Rolnicy mogli również uzyskać refundację III i IV raty podatku rolnego.

Pomoc była również udzielana kołom wpisanym do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich:

- 5000 zł jako bonus frekwencyjny;
- 8000 zł, jeżeli KGW liczy nie więcej niż 30 członków;
- 9000 zł, jeżeli KGW liczy od 31 do 75 członków;

---

⁵⁶ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, *Susza 2024: można składać wnioski o pomoc finansową*, <https://www.gov.pl/web/arimr/susza-2024-mozna-skladac-wnioski-o-pomoc-finansowa>.

- 10 000 zł, jeżeli KGW liczy ponad 75 członków⁵⁷.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wysokości dopłat do składek z tytułu ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w 2024 r. stosowane były z budżetu państwa **dopłaty do składek producentów rolnych z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia**.

Rozporządzenie przewiduje udzielanie 65% dopłat ze środków budżetu państwa do składek z tytułu ubezpieczenia od ryzyka wystąpienia szkód na:

- uprawy rolne (zbóż, kukurydzy, rzepaku, rzepiku, chmielu, tytoniu, warzyw gruntowych, drzew i krzewów owocowych, truskawek, ziemniaków, buraków cukrowych lub roślin strączkowych, od zasiewu lub wysadzenia do ich zbioru) od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę, suszę oraz ujemne skutki przezimowania lub przymrozki wiosenne do składki do 1 ha uprawy;
- zwierząt gospodarskich (bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń) od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę oraz w wyniku uboju z konieczności do składki do 1 sztuki⁵⁸.

---

⁵⁷ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, *Powódź 2024 – szkody w gospodarstwie rolnym*, <https://www.gov.pl/web/arimr/powodz-2024--szkody-w-gospodarstwie-rolnym>.

⁵⁸ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, *Dopłaty do ubezpieczeń rolnych w 2024 r.*, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/doplaty-do-ubezpieczen-rolnych-w-2024-r>.

Podsumowanie

Obecnie nie występuje zagrożenie realizacji celu związanego z zapewnieniem bezpieczeństwa żywnościowego. Wskazuje na to m.in. stabilna powierzchnia użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej oraz rosnąca wartość eksportu artykułów rolno-spożywczych. Obawy budzi jednak, czy stan ten będzie mógł być utrzymany w przypadku istotnego ograniczenia finansowania ze środków UE celów Wspólnej Polityki Rolnej po 2027 roku.

Umiarkowany postęp odnotowuje się w rozwoju infrastrukturalnym wsi i niwelowaniu dysproporcji rozwojowych w relacji miasto-wieś.

Obserwuje się również pozytywne wyniki w rozwoju przedsiębiorczości i postaw przedsiębiorczych na obszarach wiejskich.

Największe zagrożenia niezrealizowania w pełni zakładanych celów występują w kontekście obciążenia demograficznego osobami starszymi na obszarach wiejskich, ubóstwa skrajnego oraz dobrostanu zwierząt gospodarskich.

Łagodzenie skutków zmian klimatycznych oraz skuteczne funkcjonowanie podmiotów z sektora rolno-spożywczego w obecnej trudnej sytuacji gospodarczej, związanej z rosyjską agresją w Ukrainie, są jednymi z priorytetów w zakresie dalszego rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego. Sytuacja gospodarczo-społeczna, powoduje konieczność utrzymania i usprawnienia podjętych działań pod względem dostosowania ich do bardziej efektywnego wspierania sektora rolnego, w tym w celu zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego kraju.

Należy podtrzymać oraz szukać nowych form wsparcia polskiego rolnictwa przy wykorzystaniu dostępnych źródeł finansowania, w tym w ramach środków z budżetu krajowego oraz perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027. Kluczowe jest zapewnienie pewnego i adekwatnego finansowania realizacji celów SZRWiR 2030 w perspektywie finansowej 2028-2034. Filarem tych działań powinno być zaangażowanie wszystkich instytucjonalnych interesariuszy rozwoju obszarów wiejskich - administracji rządowej i administracji samorządowej.

MRiRW realizuje projekty inwestycyjne w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności, który określa cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy i inwestycje.

Nieprzerwanej realizacji wymagają zapisy „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” w zakresie tworzenia warunków, które pozwolą na współpracę, wzajemnie uzupełnianie się i wykorzystanie potencjału zarówno małych, średnich i dużych gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw rolno-spożywczych oraz umożliwienie rozwoju każdego z nich. Szczególnie istotne są również działania mające

na celu zachowanie struktury przestrzennej, społecznej i gospodarczej wsi oraz realizowanie przez gospodarstwa rolne publicznej misji w zakresie kształtowania świadomości obywatelskiej o rolnictwie, gospodarce rolno-spożywczej oraz dziedzictwie kulturowym polskiej wsi.

Zapisy SZRWIR 2030 powinny być nadal mieć swoje odzwierciedlenie w obszarze programowania i finansowania działań publicznych, w tym również tych współfinansowanych ze środków europejskich w perspektywie 2021-2027 oraz Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. Tylko część najważniejszych inwestycji jest finansowana ze środków UE z uwagi na ograniczenia wynikające z wysokości budżetu, selektywności celów i koncentracji tematycznej największych polityk europejskich. Konieczne jest zatem, aby realizacja odbywała się poprzez programy i działania tworzące jednolite, harmonijne podejście do rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego na poziomie krajowym i regionalnym oraz w ramach wszystkich dostępnych środków publicznych do 2030 r., w tym środków krajowych.

Elementem systemu dokumentów i działań programowych/wdrożeniowych na lata 2020-2030 są dokumenty określające sposób wykorzystania środków europejskich perspektywy finansowej 2021-2027 oraz dokumenty systemowe nowej perspektywy finansowej 2028-2034.

Do dokumentów perspektywy 2021-2027 należą w szczególności Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) na lata 2023-2027 współfinansowany ze środków I i II filara PS WPR (tj. przez odpowiednio Europejski Fundusz Gwarancji Rolnej i Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich), dokumenty programowe realizujące Umowę Partnerstwa 2021-2027 współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (tj. regionalne i krajowe programy na lata 2021-2027) oraz Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Do dokumentów należących do perspektywy 2028-2034 należą projekty rozporządzeń dotyczące nowo proponowanych funduszy: Europejskiego Funduszu na rzecz Gospodarczego, Terytorialnego, Społecznego, Wiejskiego, Morskiego i Zrównoważonego Rozwoju, Europejskiego Funduszu Konkurencyjności oraz Instrument Globalnej Europy.

Efektywne wykorzystanie środków UE na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego wymaga bardzo dobrej i ścisłej współpracy wszystkich podmiotów, które biorą udział we wdrażaniu tych dokumentów oraz konsultowaniu propozycji Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2028-2034. Dotyczy to zarówno współpracy międzyresortowej w odniesieniu do dokumentów krajowych, jak i współpracy z regionami w odniesieniu do dokumentów przez nie opracowywanymi (strategii regionalne, programy regionalne).

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura ludności w Polsce wg miejsc zamieszkania i województw w 2023 r.

Wykres 2. Relacja przeciętnych rocznych dochodów do dyspozycji netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wsi do miasta

Wykres 3. Udział osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa na obszarach wiejskich w ogólnej liczbie ludności na obszarach wiejskich

Wykres 4. Wartość stopy ubóstwa skrajnego na obszarach wiejskich

Wykres 5. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym na wsi [%]

Wykres 6. Powierzchnia użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze rolnej (w mln ha)

Wykres 7. Wartość eksportu artykułów rolno-spożywczych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (euro)

Wykres 8. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym [ha] w latach 2010-2020

Wykres 9. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej na wsi [%]

Wykres 10. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców

Wykres 11. Powierzchnia użytków ekologicznych ogółem w tys. ha [ha]

Wykres 12. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z dostępu do internetu o przepustowości przynajmniej 100 Mb/s [%]

Wykres 13. Stopa ubóstwa skrajnego na obszarach wiejskich [%]

Wykres 14. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na obszarach wiejskich

Wykres 15. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców na terenach wiejskich

Wykres 16. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym na wsi

Spis tabel

Tabela 1. Wskaźniki kluczowe przedstawiające stopień realizacji celu głównego Strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030)

Tabela 2. Wskaźniki odnoszące się do celu szczegółowego SZRW RiR 2030

Tabela 3. Wskaźniki odnoszące się do celu szczegółowego II SZRW RiR 2030

Tabela 4. Wskaźniki odnoszące się do celu szczegółowego III SZRWRiR 2030

Tabela 5. Stawki płatności bezpośrednich oraz przejściowego wsparcia krajowego w latach 2023-2024

Spis map

Mapa 1. Rodzaje gmin w Polsce według TERYT (2022 r.)

Mapa 2. Obszary miejskie i wiejskie wg TERYT (2022 r.)

Mapa 3. Delimitacja obszarów wiejskich wg stanu na 1 stycznia 2024 r.

Mapa 4. Typologia strukturalna obszarów wiejskich

Mapa 5. Udział powierzchni obszarów wiejskich w Polsce wg typów i województw w 2022 r.

Mapa 6. Zmiana liczby ludności wg gmin w latach 2000 – 2019 (w %)

Mapa 7. Przyrost naturalny ludności na obszarach wiejskich wg województw w 2023 r.

Mapa 8. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na obszarach wiejskich wg województw w 2023 r.